

ГЛАВА I.
ТЕРМИНОСИСТЕМА
НА БИБЛИОГРАФСКАТА МОРФОЛОГИЯ
(Системно-структурна картина на понятията):

Увод

*„Всичко, което знаем за реалността,
изхожда от опита и завършва с него.”*

А. Айнщайн.
За метода на теоретичната физика

СТРУКТУРА

1. Ризома	70
2. Ноосфера	75
3. Информационни реални	76

4. Хуманитарна библиография	80
5. Библиографията като ноосферен феномен	82
6. Информационна ретикюла	84
7. Библиографска морфология	89
8. Вторичнодокументално формообразуване	90
9. Инфосфера	100
10. Идеална форма на информацията	104
11. Многомерна система на знанието	118
12. Единство на историческата и теоретичната морфология на библиографията	127
13. Историческа морфология на библиографията	135
14. Теоретична морфология на библиографията	138

Чрез приведената терминосистема в *наст.* учебник е акцентирано върху:

- морфологичния аспект на *наст. излож.*;

- функционалните връзки между понятията, подчертавайки страните на техните пресичащи се свойства.

1. Ризома (*фр. /rhizome/ от старогр. и лат.: rhizoma; англ.: rhizoma* – корен, коренище; ствол, разклонение; *прен.:* род, поколение, раждане, произход) (*Сх. 23*).

Ризомата е устроена така, че в нея всяка пътечка има възможност да се пресече с друга (други).

Това разбиране е в съответствие с концепцията на видните представители на модерната западноевропейската философия Ж. Делюз и Ф. Гатари [206].

В *наст. работа* ризомата е ментално построение от връзки между библиографските реални (библиографските потребности, библиографската дейност, библиографската информация във всичките ѝ видове, библиографските системи).

В центъра на внимание е библиографската информация, тъй като тя представлява основен продукт на библиографската дейност, с помощта на който библиографията осъществява своите функции в информационното пространство.

Веригата от връзки е наблюдаема по логическата формула, характеризираща библиографската информация:

ПОНЯТИЕ –

СЪЩНОСТ –

СТРУКТУРА –

ИНФОРМАЦИОННА РИЗОМА.

ИСТОРИЯ НА

УНИВЕРСАЛНАТА

БИБЛИОГРАФСКА ФОРМА (Гл. II) –

ТЕОРИЯ НА

УНИВЕРСАЛНАТА

БИБЛИОГРАФСКА ФОРМА (Гл. III) –

РИЗОМА НА

БИБЛИОГРАФСКИТЕ ФОРМИ (Табл.).

Акцентът информационна (ризомата) е направен за фиксиране на вниманието върху информационно-комуникативния феномен на установяваните – чрез ризомата – взаимовръзки между библиографските явления.

Понятията ризоматизъм, ризоматика се използват за обозначаване на самия принцип на свързаност чрез ризомата.

Идеята за ризоматиката на информационното моделиране е идея на световното обединение, космизма (космологизма) с многообразните преплитания се разклонения (Сх. 29) на:

- философския и философско-религиозния космизъм (*Упаншиадите* в Индия, даоизма в Китай; философските системи на мислителите от всички времена – Анаксимандър, Питагор, Анаксагор, Платон, Аристотел, Плотин; всички разклонения на християнската философия, започвайки с *Библията*, преминавайки през имената на християнските философи: ..., Августин Блажени, Св. Тома Аквински, У. Окам...; учения от средноазиатско-иранския регион, станал необичайно популярен на Изток и Запад, Ибн Сина (Авицена); ...; мислителите на западната култура, синтезирали магистралните пътища на развитие на идеите – Р. Декарт, Б. Спиноза, Г. В. Лайбниц, И. Кант, Г. В. Ф. Хегел, Ф. В. Й. Шелинг, А. Шопенхауер, Е. Хусерл, М. Хайдегер, Ж. Делюз, ... , както и източноевропейските, руски, космисти – А. С. Хомяков, В. С. Соловьев, Н. К. Рьорих, С. Н. Булгаков, С. Л. Франк, Н. А. Бердяев, П. А. Флоренски, Л. П. Карсавин, И. А. Илин, Б. П. Вишеславцев, И. С. Кон, А. Ф. Лосев,...);

- семиосферичния (културологичен) космизъм (Ю. М. Лотман, Т. А. Сибиък, У. Еко,...);

- **хуманитарния космизъм** (М. М. Бахтин, Л. Н. Гумилов, Вяч. И. Иванов, А. Ф. Лосев, Ю. М. Лотман, Ю. А. Шрейдер,...);

- **литературно-художествения космизъм** (Омир, Данте Алигиери, Уилям Шекспир, Хун Цзичен, И. В. фон Гьоте, А. С. Пушкин, Ф. Й. Тютчев, Ф. М. Достоевски, Л. Н. Толстой, Вяч. И. Иванов, А. А. Блок, Л. Н. Андреев, М. А. Булгаков, Л. М. Леонов,...);

- **естественонаучния космизъм** (от неизвестните астрономи на древния свят – Елам, Акад, Шумер, Иран, Китай, Индия, Египет, Вавилон, арабо-мюсюлманския свят, Централна и Южна Америка,... до величествените имена на цялата човешка цивилизация – Архимед, Н. Коперник, Г. Галилей, Й. Кеплер, И. Нютон, М. В. Ломоносов, Д. И. Менделеев, А. Айнщайн,...);

- **натуралистичния космизъм** (А. Н. Бекетов, Н. А. Морозов, Н. А. Козирев);

- **теоретичния космизъм** (В. И. Вернадски, Н. А. Умов, А. Л. Чижевски, Л. А. Уайт, А. А. Любищев, С. В. Мейен, В. П. Казначеев, А. И. Субето; А. Е. Акимов, Г. И. Шипов, Б. И. Исхаков,...);

- **практическия космизъм** (Н. И. Пирогов, А. Швайцер,...);

- **научно-техническия космизъм** (К. Е. Циолковски, С. П. Корольов,...);

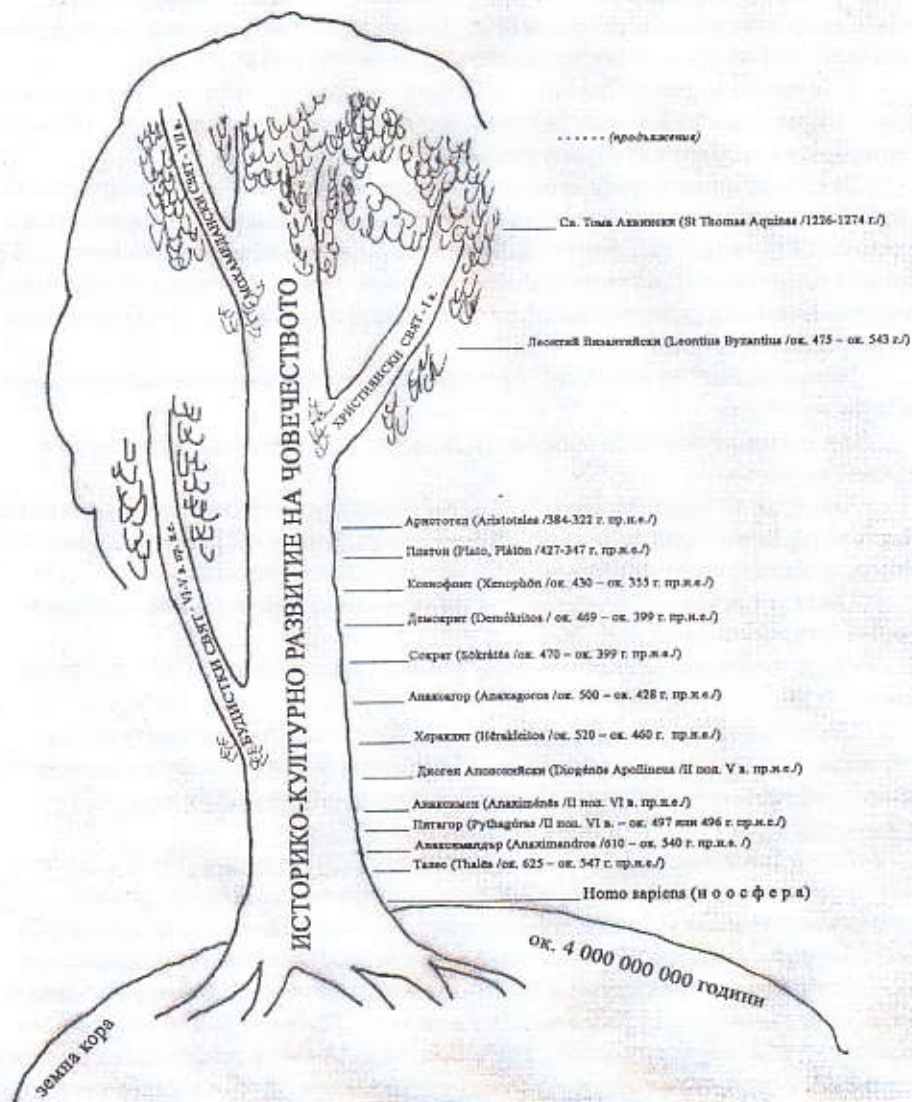
- **библиографския космизъм** (Ф. Лабе, А. Тейсне, Е. Г. Пеньо, Ю. Петцхолд, А. Г. С. Джозевсън, В. Грундтвиг, Й. Форстиус, Т. Бестерман, Г. Шнайдер, Л.-Н. Малклес, К. Р. Симон; А. Тейлър, И. В. Гудовщичикова,...);

- **библиографоведския космизъм** (Ж. Ф. Не дьо ла Рошел, М. Н. Куфаев; Г. Шнайдер; П. Отле; А.

Лисаковски, С. Вргел-Виерчински, М. Дембовска; Ш. Р. Ранганатан; Е. И. Шамурин, К. Р. Симон; О. П. Коршунов, Р. С. Гиляревски; В. Кунц; Дж. Х. Шира, Дж. Ликлидер, Д. Фоскет, Б. Ушърууд, П. М. Рой; А. В. Соколов, Н. А. Сляднева,...) (Сх. 30) ...

Хуманитарнонаучното знание – на основата на разбирането на социоприродната цялост на човечеството – търси и намира своите общи корени в историята на религията: Дж. Кембъл (Campbell, J. /1904-1987 г.) (Ил. 61), М. Елиаде (Eliade, M. /1907-1986 г.) (Ил. 62). Рационалното включване на философско-религиозния интелектуален план в информационната картина на света в категорията „дълго време“ (М. М. Бахтин) обезпечава интелектуална възможност за: съотнасяне на религиозните картини на света (*Авеста* – *Упаншиди* – *Библия* – *Коран*) с рационалните знания (философски, исторически и т.н. по целия спектър на хуманитаристиката); създаване на универсална периодизация на човешката история и декодиране на смисъла на текстове ... Пред нас е Дървото историко-културното развитие на човечеството (Сх. 31).

ГЕНЕАЛОГИЯ НА КОНЦЕПЦИИТЕ ЗА ХУМАНИТАРНОТО ЗНАНИЕ (Дърво на историко-културното развитие на човечеството)

Информационната ризома на човечеството – естественото многообразие между връзките на нещата в инфосферата – в най-концентриран и синтезиран вид е изведена в библиографско-библиографоведското информационно моделиране.

Информационната ризома на библиографските форми е наблюдаема с прост поглед и тя има каркасно значение за всички други сфери на ризоматизма на инфосферата ...

Информационната ризома на библиографските форми фиксира тяхната естествена подредба – кохезия (*фр. от лат.: cohaesio*), възникваща в хода на историко-културното развитие.

За тази хомеостаза на библиографията говори по същество английският библиотекар и познавач на традицията на ръкописните книги, старите печатни книги и книгите на Новото време Г. Бредшоу (Breadshow, G. /1831-1886 г./).

Г. Бредшоу е един от първите, който „*превръща библиографията в точна наука*“ (израз на английския библиограф-шекспировед У. Грег /Gregg, W., 1875-1959 г./ – измерима многомерна културна реалност (Л. Уайт /White, L./).

За основание на формулировката на такава характеристика на творчеството на Г. Бредшоу, внесъл принос в историята на книгознанието, инкунабулознанието и текстологията, служи този факт, че той сравнява библиографията с биологията, а своя метод на установяване на връзки между физическите характеристики на инкунабулите и техниката на книгопечатането на средновековните издателства – ученият нарича „естественосторически“.

Под „родство“ на книгите Г. Бредшоу разбира сходството на полиграфската им характеристика.

В зависимост от степента на такова сходство книгите се делят на видове, родове, семейства.

Задачата на библиографията, според Г. Бредшоу, е в сравнителния анализ на физическите характеристики на книгите по степента на тяхното сходство, което има непосредствено практическо значение, тъй като става възможно:

- да се установи „произходът“ на книгата – името на издателя, мястото и времето на публикуване;

- да се определят истинските инкунабули от фалшивите. (*Срв.: Ф. Боуърс /Bowers, F. Th., 1905-1991/ [838]; вж и: Н. Е. Бинс [827], Р. Стоукс [1152, с. 411] ...*

Обрисувачата се линия е известна в историята като характерна за англо-американската културна традиция, вкоренена в западноевропейската книговедска и библиографоведска традиция от XVIII в. – аналитична (дескриптивна) библиография на старопечатните книги от XVI-XVIII в.

Тази линия е линията на т. нар. материална библиография [Жи. II, с. 314] и е възпъщение на клонящия към идеята на технократичния подход интерес към физическия облик на книгата, който е откъснат от неотделимостта на връзката на съдържанието и формата на първично- и вторичнодокументалната информация ...

Независимо от описаното, свързано едностранно единствено с физическата страна на документалната информация, идеите на Г. Бредшоу за библиографията (сравняване с биологията), оценени от У. Грег, са едни от първите предизвестници в хуманитаристиката, повдигащи от библиографска гледна точка когнитологичния

проблем за универсалната равнопоставеност и измеримост на хуманитарнонаучното и естествонаучното знание (Ю. М. Лотман [101]).

За осмислянето на посочения тук кардинален проблем на универсалното епистемологично познание служи идеята на информационната ризома на библиографията.

2. Ноосфера (*гр.*: *nōos, nous* – разум + *гр.*: *sphaira*; *лат.*: *sphaera*; *фр., англ.*: *sphere* – кълбо, земното кълбо, небесата ... ; област ...) (Сх. 32).

Обвиващата земното кълбо идеална „мислеща“ обвивка, чието формиране е свързано с развитието на човешкото съзнание. Сфера на взаимодействието на природата и обществото, в пределите на която разумната човешка дейност става най-главен и определящ фактор на развитието.

За нейното обозначаване се употребяват сходни термини: **техносфера, антропосфера, социосфера, инфосфера, семиосфера.**

Понятието „ноосфера“ (сфера на разума, рационална сфера, ментална сфера, разглеждана като планетарно явление) е въведено през 1927 г. от френските учени-философи П. Тейяр дьо Шарден (Teilhard de Chardin, P., /1881-1955 г./) и Е. Льороа (Le Roy, Й. /1870-1954 г./) и е основано на теорията на биосферата, изложена от руския учен В. И. Вернадски (1865-1945 г.) в неговите лекции, прочетени през 1922-1923 г. в Сорбоната (Ил. 50).

Учението за ноосферата е свързано с еволюцията – космически, целенасочен процес, в чийто ход **материята-енергия**, съставляваща вселената, прогресивно се развива в посока на **нарастваща сложност и духовност.**

Известно е, че частиците на първобитния хаос са се намирали първоначално в състояние на безкрайно разнообразие.

Преминавайки последователни етапи, през които се е осъществявал техният синтез, те са се съединили в такива сложни същности като атомите, молекулите, клетките и организмите.

Накрая структурират човешкото тяло и неговата нервна система, достигнала сложно и уникално единство на целеустремения и морално отговорния разум.

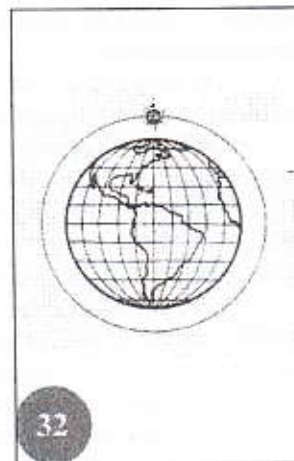
Животът, разумът, духът и свободата са възникнали от материална „матрица“.

Човекът започнал да придобива способността **съзнателно да контролира собствените си действия.**

Целеустремеността и прогресът са очевидни в еволюцията на материята-енергия, която е довела до образуването на Земята и формирането на литосферата, превърнала се – благодарение на еволюцията на живите същества – в **биосфера.**

На свой ред биосферата, вследствие на еволюцията на разумните същества, става **ноосфера.**

Еволюцията не завършва с човека като индивидуум, а продължава под формата на **обединение на човечеството в общество, което нараства чрез разделяне на**

32

индивидуалните функции и е съответно на увеличаващата се степен на взаимозависимост.

Ето една тенденция, която е необичайно ускорена от съвременните технологии, урбанизацията, телекомуникациите и развитието на изчислителната техника.

Глобалната мрежа на знанията, научните изследвания и чувството на взаимозависимост на хората образуват ноосферата.

Еволюционният процес се изобразява графически като „конус на пространството – време“, в основата на който се намира множественост и хаос, а на върха – точката на върховното негово обединение в сложно единство „точка Омега“.

В. И. Вернадски разглежда хората и тяхната общност като надарено с разум живо вещество, което е неразделна част от биосферата на планетата, притежаваща своя особена организираност и особена функция в биосферата.

Това учение е антропокосмично.

В него естественоисторическата, природната (в широкия смисъл – космическата) и социо-хуманитарната тенденции на развитие на науката хармонично се сливат в единство.

Дивергенцията отстъпва място на конвергенцията, при която расите, народите и нациите се консолидират и усъвършенстват по пътя на „взаимооплодотворението“ (израз на П. Тейяр дьо Шарден в тр. „Феноменът на човека“).

От клетките (на ембрионално мислещия покров), обвили земната повърхност, чрез човека, активизиращ мисловните възможности на веществото и реализиращ възможност за самовъзпроизводство на мислещия слой, сферата на разума преминава в обхващащи цялата планета „пластове на ноосферата“.

Този „тангенциален мегасинтез“, тази „суперкомбинация“ води до скок на „радиалните сили по главната ос на еволюцията“ (изрази на П. Тейяр дьо Шарден), защото на голямата сложност съответства голямо съзнание.

Самата логика на синтез на учението за ноосферизма привежда до разбирането за социалния и менталния труд на човечеството като универсално системно цяло.

Става възможно третирането на менталните (културните, сред които – и на библиографските) форми на социокултурен обмен, разглеждани като системно равнище в планетарния обмен между веществото и енергията, между обществото и природата при все по-нарастващото въздействие на човека върху биосферата.

3. Информационни реални

Информационните реални са материални и идеални (Сх. 33).

Към материалните информационни реални се отнасят всички техни прояви във физическия свят (тела на документи, библиотечни фондове, информационна техника ...) ...

Към идеалните инфомационни реални се причисляват менталните (мисловни) феномени (концепциите, възгледите, идеите, организиращи и позициониращи материалните информационни реални: класификации, схеми на систематизация, рубризатори, философски картини на връзки между нещата, гледни точки ...) ...

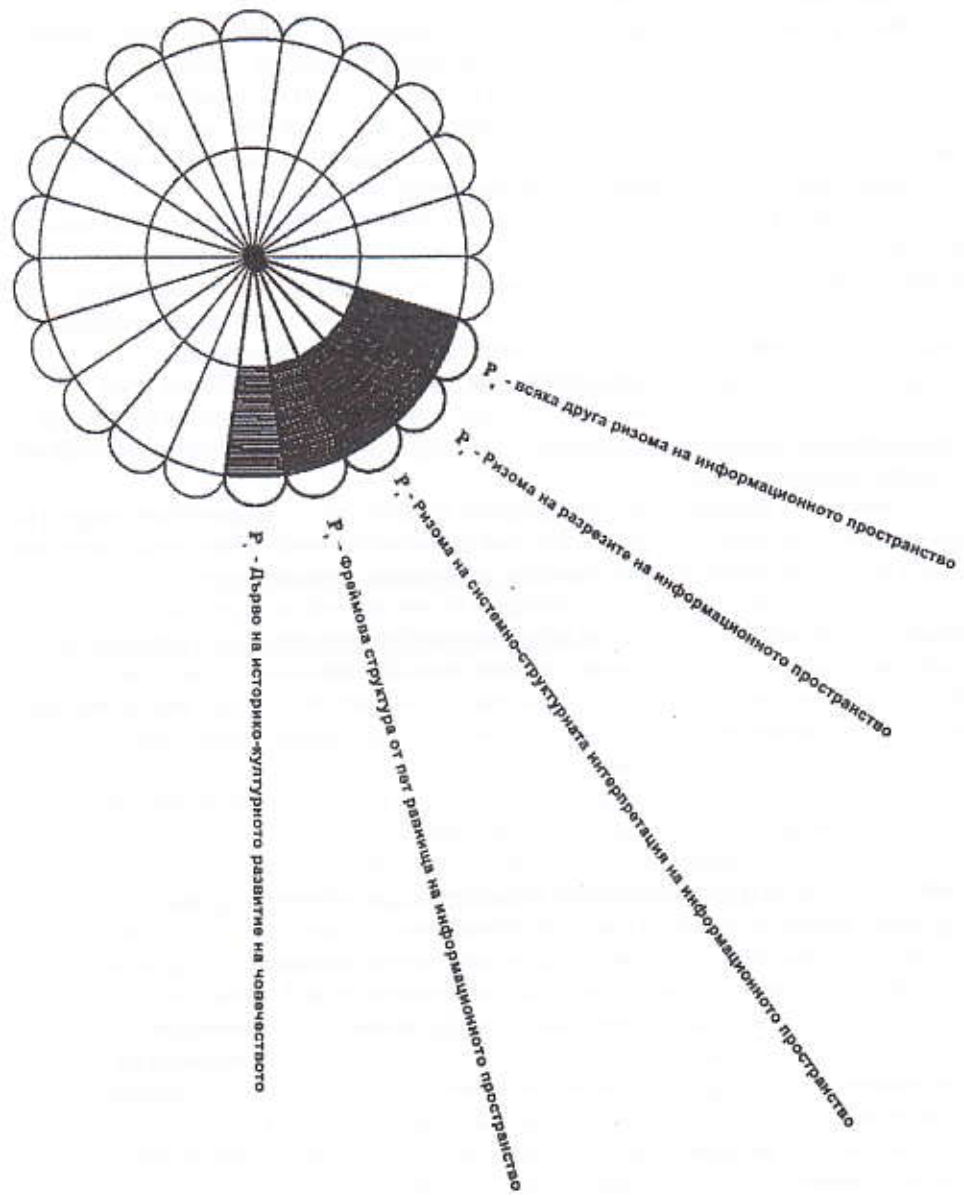
Светът на информацията е колкото физически, толкова и идеален ...

Взаимодействието между информационните реални може да бъде представено в тъждествен на историологичния морфизъм на ноосферата и аксиологията на

ИНФОРМАЦИОННА РОЗА

Абстрактно логическо описание

социокултурното единство на многообразното на планетарната информационна среда на човечеството като ментално съществуване на множество крайни материални и идеални елементи (рудименти), интерпретирани различно в различните концепции, проскопично рефлектиращи във вторичнодокументалната информация на международната универсална библиография.

В съответствие с ноосферизма информационните реални са компоненти на информационната картина на света.

Информационните реални се намират в зависимост от развитието като единен закономерен процес на зараждане и разцвет на живота и разума, необходимо „преминаващи“ цялата последователност от степени (форми) на материята, включително и на неорганичната природа, флората, фауната и, накрая, на човека и човешкото общество (рефлектиращи в именуването на информационните обекти на света: свойството „всеобхватност на информацията“).

Достиженията на науката и техниката през XX-XXI в. (в областта на генетиката, изкуствения интелект, радиокосмичната технология, електронноизчислителните машини /ЕИМ/ и т.н.) са предпоставка за възникване на информационна картина, обърната и към бъдещето, посочваща перспективата на по-нататъшното развитие на материята и съзнанието чрез общуване с извънземни светове (свойство „футуристичната когнитологична проскопия на информацията“), когато става принципно възможна и преобразуващата дейност на хората извън Земята (свойство „трансформация на смисъла и границите на известните от миналото парадигматични твърдения за информацията“).

Свойствата всеобхватност, проскопия и трансформатизъм на информацията са категории за вместимост на съдържание във философско-информационната картина на света като принципно многостепенната знаниева интегрална цялост.

Очевидно е, че с посочените категории се описват най-съществените закономерни връзки и отношения на действителността (реалността) и познанието (съзнанието) във вид на ноосферично, многогласно (полифонична съвкупност от гласовете на отделни дейци, учени, специалисти, мислители, школи), многостепенно, многопланово, ментално, динамично построение от трансформиращи се връзки.

Тези връзки често съвпадат.

Но има случаи и на противоречия, преплитане по отношение на отделни аспекти, страни, ракурси, конотации, контаминации и пр.

Особено забележими са случаите на противоположни и съвпадащи гледници в калейдоскопа на интеракциите между формите на „сегашното“ – „миналото“ – „бъдещето“ развитие, където в плана на историко-културната реалност „миналото“, „сегашното“, „бъдещето“ са един и същ духовен поток на идеалното време и пространство (хронотопа) (по теорията на относителността на А. Айнщайн).

Освен това в света на документалната информация човек се занимава с вече преобразувания и постоянно преобразуван от него свят, даден му под формата на култура (културно-философско-религиозен свод на човечеството), съдържащ общите продукти на това активно преобразуване на информационната среда и на самия себе си.

Феноменът на информацията е необходим, за да може знанието да бъде социологизирано, превърнато в обществено достояние.

В същото време информацията не е напълно адекватно възплъщение на знанието, а негов модел.

Информацията – като атрибут на материята и съзнанието – е и философска категория на света, на познанието.

Тази категория е различно определяна от позициите на различни философски картини на света, във връзка с което изучаването им (на самите философски картини) – като диалектическо единство – е знаниев фундамент за осмисляне единството и на информационните картини на света.

Бидейки философски (на съзнанието), социален (на обществото) и природен (на материята и съзнанието) феномен, информацията напълно естествено кумулира, генерира и моделира многообразни – тъкмо информационни – системи от връзки.

Именно многообразието (в смисъл на единството на многообразието) е фундаментална онтологична същност на информацията във връзка с многоизмерността, многостепенността, многоплановостта на реалността и съзнанието.

Информационните реални са многомерни, многостепенни, многопланови ...

Парадигмата на днешното – некласическото – знание със своята насоченост към метафизичност, позволява да се наблюдава дистинкцията като методологична особеност на проявите на многообразието (относителността) на формите на света (реалността) и науката (познанието).

В информационната наука съществува проблем за съотнасяне (хуманитарно измерение) на възгледите (за информацията).

Това е проблемът на широкомащабното информационно моделиране – когнитологичният проблем, излизаш извън пределите на класическата наука, станала проблем на некласическото постмодерно знание.

Именно тук става принципно възможна обединимостта на наука, изкуство и литература, на „обикновения“ живот, философията, религията.

Аналогично на човека, информацията притежава двойственост.

Тази феноменология е вкоренена в присъщото свойство на предаващия *субект* : *обект*, както и в аналогичното свойство на приемащия *обект* : *субект*.

Дуализмът, диалектичността на образите на предаващия и приемащия *обект* : *субект* са феномен на своеобразен непрекъсваем многоизмерим многопланов диалог, пораждащ обективно-субективна интенционална (*лат.*: *intentio* – намерение) представа за установяване на връзки между нещата (присъща на човека).

Това е проява на личното убеждение, на свойствената за индивида логика.

То е израз на правото на увеличаване степента на личната свобода, без да се отнема отговорността на избора, в което съвременната информационна култура не може да отказва на човека, а информационната наука – обективно и необратимо държи точно този феномен във фокуса на своето внимание, заради нейното пряко отношение към достигането до истината като характерен път на познание, присъщ на всяка отделна личност.

Проблемът за информацията е проблем за подредане на цялата субективно-обективна феноменология на връзките между нещата, дължащ се на диалогизма на съзнанието, изискващ обединение и разграничение с „всички“ знания и „всички“ хора.

Този проблем е хуманитарен ноосферичен проблем, който е породен от способността на човека, от неговото право той да установява връзки между нещата.

Ноосферизмът на хуманитарния проблем на информационното моделиране позволява да се наблюдава информационната феноменология в онтологията на диалогизма: информационна реалност – съзнание.

4. Хуманитарна библиография

Ноосферичната картина на библиографската област – хуманитарната библиография, разглеждана като планетарно социокултурно цяло – е резултат от проникването във формата на библиографските реални (Сх. 34).

Тези реални могат да бъдат наблюдавани на достатъчно фино ментално ниво на построение, морфологично да се познават, за да се използват целенасочено и да въздействат върху механизма на търсене, съставяне, съхранение и разпространение на библиографска информация.

В резюме картината на хуманитарната библиография е картина на проникване във формата на библиографията.

Библиографската форма е цялостна обобщена ментална представа за библиографските реални.

Тя е получена с помощта на ретикуларния начин за установяване на връзки в областта на библиографията, морфологично явяваща се неотделима част от единното информационно пространство.

Библиографските реални (явления) са:

- библиографските потребности,
- библиографската дейност,
- библиографската информация във всичките ѝ видове,
- библиографските системи,
- библиографските потоци,
- библиографските ресурси.

Библиографската информация е основният продукт на библиографската дейност, с помощта на който библиографията осъществява своите функции в информационното пространство.

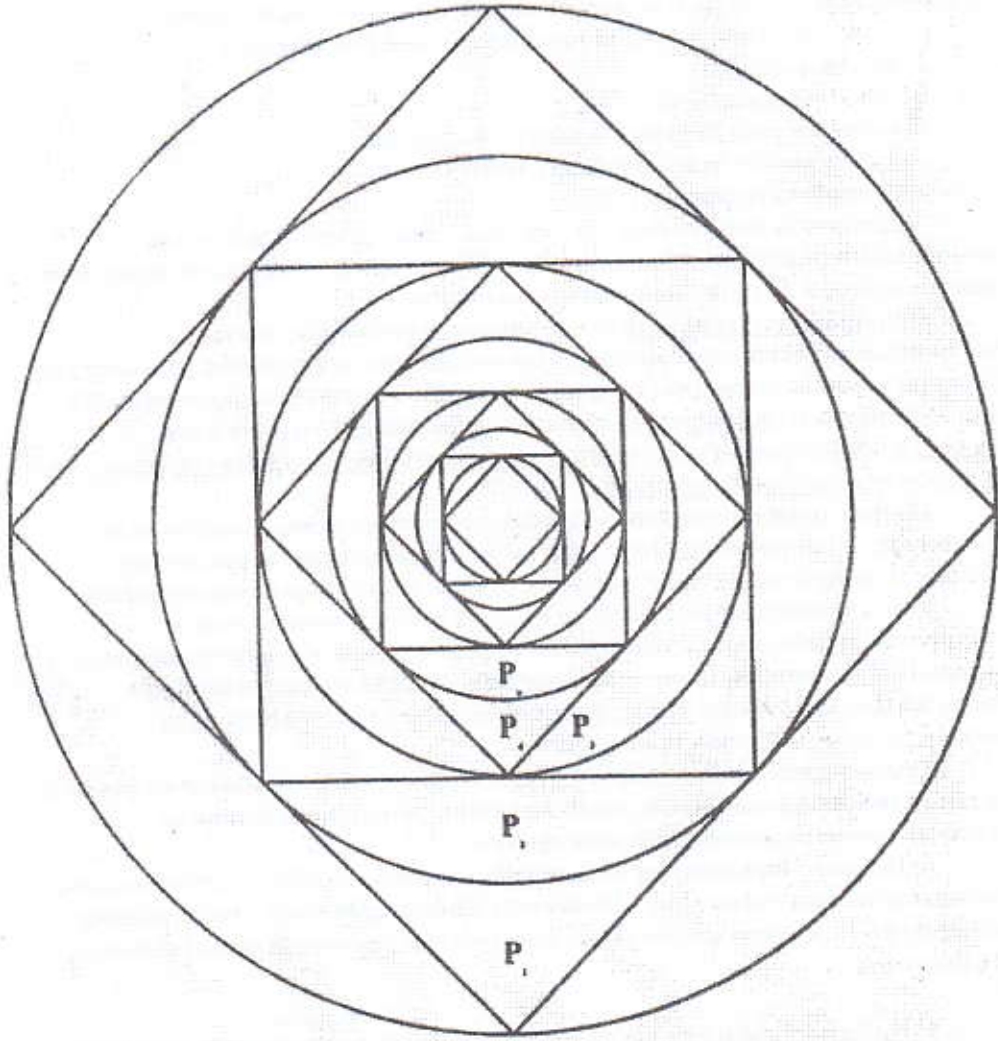
Информационното пространство е област на функциониране (битие) на информационните реални (в това число – и на библиографските), на техния:

- замисъл,
- концептуалност,
- протяжност,
- структурност,
- съвместно съществуване и
- взаимодействие.

Информационното пространство не е готова, завършена, статична среда; то е идеално, ментално, семантично, интелигибилно зараждане на ноосферата, непрекъснато трансформираща се.

В него продължава и се развива творческият информационно-комуникативен процес чрез човека.

ИНФОРМАЦИОННА РОЗА
Абстрактно системно описание

Информационното моделиране е:

- създаване, търсене, съхраняване, разпространение, филтриране, уплътняване, структуриране на информацията;
- установяване на връзки между информационните феномени, в това число, и с различна природа (материална, идеална) и от различно естество (реалност, съзнание).

Библиографията е третото (III), вторичнодокументалното равнище на широкомащабното информационно моделиране в единното многомерно многостепенно информационно пространство (ноосферата). Това ниво е на установяване на връзки (между света на документите и света на читателите).

По-долу от даденото ниво са разположени отразените от него:

- ниво на факти (I) и
- ниво на документи (II).

По-горе от него са рефлектиращите му нива на:

- метасистемите на връзки между нещата (IV) и
- философските картини (V).

Уточненията *тук* „по-долу“ и „по-горе“ имат условен смисъл и са принципно неприложими, защото самото информационно пространство е ментално явление в постоянно в движение, то е нестационарно.

Под връзки между нещата *тук* се разбира резултатът от ментално построяване на петстепенен фрейм, притежаващ деления по структури: документална (1), читателска (2), дейностна (3), видова (4), функционална (5), съдържателна (6), организационна (7), в ретикулата на които са наблюдаеми културологични ризоматични построения на съединения и разграничения на минало – сегашно – бъдеще = хуманитарна библиография (Сх. 6-7).

По този начин е възможно да бъде описано едновременното свързване на проекциите на безграничното многообразие на информационните реални като резултат от множествеността на процесите на трансформатизма на семиосферата.

Това многообразие е породено от гледната точка / гледните точки на реципиента / реципиентите, изследователя / изследователите и то е когнитологично интердисциплинарно измеримо от библиографознанието във вид на картина в съответствие с парадигмата на постнекласическата наука в калейдоскопа на многомерността на реалността и съзнанието.

Хуманитарната библиография е хуманитарно-научен културологичен феномен на установяване на универсални, епистемологични ретикуларни връзки на вторичнодокументалното ниво на инфосферата.

Букв.: англ.: humanitarian bibliography; възможни терминолог. еквиваленти: разбираща библиография = *нем.: Verstehende Bibliographie = англ.: understanding bibliography = ... интенционална (лат.: intensio – разширяване, разпространяване) библиография.*

5. Библиографията като ноосферен, геокосмически феномен има фиксируем от библиографознанието статус на специализирана сфера за представяне на документалния свят (Сх. 15, 39, 59).

Този статус на библиографията определяме като нейна хомеостаза.

Хомеостазата на библиографията се осъществява чрез *кохезия* (*фр. от лат.: cohaesio* – подредба; *cohaereo* – „намирам се във връзка“).

Съвременните представи за библиографията като ноосферно явление са изградени на основата на идеята за **принципното единство на света, структуриран от различни нива на информационно моделиране: физическа реалност – биологична реалност – културна реалност** (Л. Уайт).

Пространството (универсума: вселената) е съотносимо – посредством информационната ризома – с универсалната библиография на планетата.

Универсалната библиографска информация на Homo sapiens e modus vivendi на това съотношение.

Съществуващите в електронен вид днес библиографски бази данни са ценен информационен ресурс, но той трябва да бъде свързан със съществуващия доелектронен свод на вторичнодокументалното ниво на инфосферата.

Само тогава човекът в информационното пространство пребивава в акта на културата, владеейки – чрез информационната ризома – все едно борави с карта (!) – изминатите пътища на структуриране и разгръщане на информацията, показани от библиографознанието в досега му с философското наукознание, семиотиката и структурализма в широката информационна практика.

Именно **многообразието (в смисъл на единството на многообразието)** на библиографската информация, вкоренена в отразени чрез нея естественоисторически мотивирани и разсеяни информационни потоци, калейдоскопично обединени в хомеостазата на международните библиографски указатели на планетата, е **фундаменталната онтологична същност на информацията във връзка с многоизмерността, многостепенността, многоплановостта на реалността и съзнанието.**

Следователно, отношенията между информационните реални могат да бъдат представени в тъждествен на историологичния морфизъм на ноосферата и аксиологията на социокултурното единство на многообразието на планетарната информационна среда на човечеството вид като **ментално съществуване на множество крайни материални и идеални елементи (рудименти), интерпретирани различно в различните концепции, проскопично рефлектиращи във вторичнодокументалната информация на международната универсална библиография.**

Динамичният, творческият характер на ноосферизма на знанията, при цялото им многообразие, намиращ се в постоянно изменение във връзка с проявите на интенционалността в сърцето на всеки единичен информационно-комуникативен акт, чрез вторичнодокументалния инструментариум на библиографската хомеостаза е отворена информационна среда на човешката популация за безпрепятствено придвижване в нея на отделната личност посредством съвпадащите ментални знаниеви същности:

- **морфизъм** (магистралите на формата на международната библиографска информация) и

- **аксиология** (информационните трасета на семиосферизма).

Провъзгласяващият множествеността, диверсификацията, многообразието, конкуренцията на парадигмите в ризоматиката на информационното моделиране постмодернизъм позволява да преосмислим библиографската хомеостаза на планетата като ментална и реална информационна карта на социокултурната среда на човечеството за осъществяване от отделната личност на широкомащабни знанияви платна, обхващащи всички посоки и планове на развитие, фиксирани чрез писмените комуникации.

6. Информационна ретикула (*лат.*: reticulum – мрежичка)

Мрежата – решетката – фреймът – ретикулата е структурна форма, носеща конструкция, каркас (*ит.*: carcassa).

Този ментален (*фр.*: mentalisme – мисловен, езиков, основан на умствената дейност) конструкт е формообразуващ за информационната ризома.

Това разбиране е в съответствие с концепцията на философа – системолог А. А. Любищев [105-108].

Понятията „ретикула“ (А. Любищев), „фрейм“ (М. Мински) и „ризома“ (А. Куманова) са разграничими, независимо от това, че на обобщено равнище на разглеждането им и при първо приближаване към същността на разкриваните чрез тях феномени те се употребяват като синоними.

Между тях има видими различия, които са свързани със следните оттенъци на употребата им:

- „ретикула“ (*вж.*: по-горе) – за фиксиране на самия принцип на мрежестото построение (Сх. 6-7);

- „ризома“ (Сх. 23) – за описание на по-свободни мрежести построения от връзки („леки“ конструкции);

- „фрейм“ (*англ.*: frame – структура за представяне на знания: минимално необходима структурна информация, която еднозначно определя даден клас от обекти) – за обозначаване на по-строги решетки (структури) („тежки“ конструкции) (Сх. 11).

Мрежестите построения са комбинативни естествени системи.

Те имат вид на кристалографична решетка с много измерения.

В тяхната решетка има свършена равноценност и независимост на всички признаци.

По пътя на комбинирането на всички възможни изменения на подобна структура ние и получаваме многомерната решетка на информацията [108, с. 28].

Сред мрежестите системи се наблюдава корелативната = параметричната естествена система.

В нея един или малко на брой признаци приемат системно значение. Всички останали признаци (сред имащите системно значение) се намират с тях в корелативна връзка: няма йерархия, няма и независимост.

Частен случай на корелативна система е периодичната система на химическите елементи на Д. И. Менделеев, графически изобразявана във вид на винтова линия върху цилиндър [108, с. 28-29].

На основата на разглеждане на многообразните естествени системи (такива,

конто най-пълно отразяват вътрешната структура на изучаемото многообразие, където най-голямо количество признаци се определя от положението на елемента в системата) А. А. Любищев анализира три техни структурни форми:

1) йерархична (графически се изобразява във вид на дърво; неин частен случай е генеалогията /филогенетична система, филогения – в биологията: историческо развитие на организмите или еволюция на органичния свят, на различни типове, класове, отряди, порядъци, семейства, родове и видове/, която по форма по нищо не се отличава от всеки вид йерархична система; в основата на такава система е положена неравноценност, йерархия на признаците /има признаци, характеризиращи висши и нисши групи/ и отсъства независимост /съществува сцепление, корелация между различни признаци/);

2) комбинативна (има вид на кристалографична решетка с много измерения / по брой на независимо променящи се признаци/; в нея има свършена равноценност и независимост на всички признаци: по пътя на комбиниране на всички възможни изменения получаваме многомерна решетка);

3) корелативна = параметрична (един или малко на брой признаци приемат преобладаващо значение /вж: по-горе/) = функционална (в математически смисъл този термин може да доведе до недоразумение, в частност, във връзка с това, че връзката на свойствата на елементите с положението им в системата е присъща на всички видове естествени системи).

Ясно е, че систематизацията на признаците на информационните реални не може да бъде сведена към групировка на компонентите им в цяло в каквато и да е една, произволно взета, плоскост.

Систематизацията на признаците на информационните реални следва да отразява направленията на композицията на плана на организацията на изучаваното явление, които са необходими и достатъчни за адекватното описание на системата на това явление като цяло, за установяването на координационни и субординационни връзки на извежданите посоки на неговото структуриране и да дава анализ на вътрешния строеж на подсистемите на всяко от тези направления.

В съответствие със системогенетиката (Ю. Д. Амиров [3, 4]) и теорията на циклите (А. И. Субето [145, ч. I, с. 180]), цикълът е „такт“ на работа на двойствено унаследен механизъм.

Първият унаследен механизъм разкрива „приемствеността“ по „хоризонтала“ на еволюцията, от система – към система, от системи – предци към системи – потомци. Той определя предаването на унаследената информация по „мрежата“ на генеалогията на произхода.

Вторият унаследен механизъм действа по „вертикала“ на еволюцията – от подсистеми от различен ранг (на външния „космос“ на системата) към системата.

Понятието „мрежа“ е приведено в смисъл на съвпадане на онтологичните компоненти в смисъл на категориална решетка, през „кристалните“ възли на която се осветява менталното построение на вторичнодокументалното равнище на единното информационно пространство.

В основата на семантичния кръг ретикула – фрейм – ризома стои разбирането за менталния характер на природата на информацията.

Информацията (*лат.*: *informatio* – 1. образуване; 2. план; 3. представа, понятие; *informatio* – *лат.*: 1. давам вид, образувам, правя, формирам; 2. представям си, описвам изобразявам, възпитавам) е:

1. съобщение, осведомяване за положението на нещата, сведения за неща, предавани от хората;

2. намаляване, снемане на неопределеността в резултат на получени съобщения;

3. съобщение, неразривно свързано с управлението, сигнали в единство на синтаксически, семантични и прагматични характеристики;

4. предаване на отражението на разнообразието във всякакви обекти и процеси (на неживата и живата природа). – *Срв.*: А. Д. Урсул [74, с. 5-18; 154; 155; 159, с. 217-218]; Ю. А. Шрейдер [74, с. 236-250]; Н. И. Кондаков [81, с. 210-212]; Н. М. Амосов [5].

Днес наблюдаваме многообразие от преплитани се концепции и теории на информацията (от гледна точка на нейната структура):

1. към средата на XX в. и по-късно – представа за информацията като мярка за нещо (К. Шенън /C. Shannon/, Н. Винер /N. Wiener/);

2. от 60-те – 70-те години на XX в. и по-късно – статус на информацията като общонаучна категория (А. И. Берг, В. М. Глушков, А. П. Ершов, В. И. Сифоров и др.);

3. от 70-те – 80-те години на XX в. до днес: атрибутивна концепция (информацията е физически феномен – вещ, свойство) и функционална концепция (информацията е системна функция – отношение) (А. Д. Урсул, Д. И. Дубровски, В. В. Вержбицки и др.);

4. функционално-кибернетична концепция (Г. А. Югай, Л. Н. Серавин, Д. И. Дубровски и др.);

5. антропоцентристки възглед (Б. В. Бирюков, В. Н. Тростников, Ю. А. Шрейдер, А. В. Соколов и др.);

6. от 90-те години на XX в. и до днес: „информационно – знаниево общество“.

А. В. Соколов в статията си „Информация: феномен? функция? фикция?“ (1988 г.; 1990 г.), след Н. Винер (1948 г.: „Информацията е информация, а не материя и енергия“ [38, с. 201]), обобщава:

„Информацията е базово функционално понятие на информационния подход, съдържанието и обемът на което са изменчиви и зависят от изучаваните отразителни или организационни явления. <...> информацията е информационният подход към отражението и организацията (*Подчерт. – мое. – А. К.*)“ [693, с. 234].

Срв.: „В различни учения и науки информация се наричат съвършено различни неща, процеси, понятия; информацията се оказва физически феномен, функция на кибернетичните системи, абстракция, породима от ума на човека. Информацията е общонаучно понятие, т. е. понятие, използвано – ако не от всички – поне от преобладаващото болшинство съвременни науки и няма никакви надежди да се изработи родово, междунaучно разбиране за информацията по пътя на логическо обобщение на дефинициите, които имат място в различни частни науки, във философските или математическите концепции. Остава единственият изход: да се признае, че информацията не е реално съществуващ независимо от познаващия

човек обект, а произведение на човешкия ум, умствена подпора, облекчаваша познанието на обективната и субективната реалност. <...> информацията – не е материя, а идеален конструкт, пораждан не от природата, а от човешкия разум (Подчертаното – мое. – А. К.)” (А. В. Соколов) (1991 г.; 1994 г.) [88, с. 97; 98].

Вж и: гледната точка на Ю. А. Шрейдер (1991 г.; 1994 г.) [88, с. 146; 151; 151; 152].

Възможно е да се направи следното обобщение:

Информацията е мисловен (*лат.:* *intelligibilis* – **понятен, разбираем**) **реактив** (*reactive* – *англ.:* **реагиращ, даващ реакция** – от *reactivation* – *книж.:* **възобновление = ускорение: festino** – *лат.:* **1. итросп.:** **бързам; 2. транз.:** **ускорявам /срв.:** *festinatio* – *лат.:* **букв.:** **нетърпеливост, прибързаност**) **на реалността и съзнанието на Homo sapiens, осигуряващ ефективно пребиваване-allure** (*нем.:* *Allüre* – *мн. ч.:* **поведение; англ.:** *allure* = **1. не със същата интензивност: alluremment** – **притегателна сила; 2. gait** – **подстъп; походка, вървеж, ход /на кон/; 3. pl.:** **аллюр; амер.:** **скорост = англ.:** *varying pace* – **променлива скорост; фр.:** *allure* – **ход от aller** – **вървя; поведение; преи.:** **подход, отношение, начин на поведение**) **в информационното пространство.**

Латид.: **информация – ментален реактив на битието и съзнанието на човека.**

Във връзка с изложеното информационната ретикюла на библиографията (структурата ѝ, изградена от подструктури, кристализирани в хода на генезиса на библиографската сфера: **1. документална; 2. адресна; 3. същностна; 4. видова; 5. функционална; 6. съдържателна; 7. организационна**) е естествен системогенетичен механизъм, който я вписва в инфосферата и я прави ментален и реален конструкт от вторичнодокументални форми, определящ инфосферата.

В кратък вид характеристиките на структурите на информационната ретикюла на библиографията могат да бъдат представени така:

1. Документална (проявява се като обществен канал на документалния поток, отразяван от библиографията във всичките ѝ форми);

2. Адресна (читателска) (действа като разкриване на адресатите на документалната информация, отразявани и моделирани от библиографията);

3. Същностна (разпространява се като установявано вторичнодокументално съответствие, фиксирано между селектирани „подборки“ от документалния поток и адресатите на съдържащата се в него информация; тази структура е от порядък на действие, което е на принципно по-високо йерархично равнище по отношение на предходните две структури */вж: по-горе/*; на равнището на нейния обхват на информационните реални се наблюдават проявите на следващите структури на библиографията */вж: по-далу/*);

4. Видова (диференцира се на обща и специална /и други близки по значение нестъждествени термини – *вж: по-далу/* библиография, което е база за извеждане на многообразни вътрешни деления – разновидности по различни признаци: един от най-

ранните симптоми на встъпване на библиографознанието в етапа на структурните представи);

5. Функционална (вътрешна диференциация на библиографските явления, осъществена по функционални признаци /функции, цел, предназначение/: 1. функции на библиографията; 2. функции на видовете библиография; 3. функции на видовете библиографски указатели, 4. функции на отделните библиографски указатели);

6. Съдържателна (или т.нар. „отраслова“ или „проблемно-тематична“ – „сечение“ на библиографските явления, което пронизва системата на библиографията и е определено по класификацията и систематизацията на знанието);

7. Организационна (пораждана от диференциацията на библиографските явления по характера на тяхната институционалност /или извънинституционалност/, което възниква на почвата на отсъствие на единна организационна цялостност на библиографията като система, изградена на много равнища, както и по методика на организация на библиографирания материал /азбучно, хронологично и т.н./ [Кн. II, с. 77-90].

С мнемонична цел, както се подчерта вече в Предисловието, структурите на библиографията са обозначени с цветовете на светлинния спектър (1. червен – 2. оранжев – 3. жълт – 4. зелен – 5. небесносин – 6. тъмносин – 7. виолетов).

Това е направено, защото символиката на цветовете е универсална и така с прост поглед се наблюдава информационната ризома на библиографските форми, определяни чрез структурите на информационната ретикюла (вжс: Табл.)...

Информационната ретикюла на многомерната, изградена от много равнища информационна ризома на инфосферата (= хуманитарната библиография), има графическо изображение във вид на пространствена спирала (винтова линия около сферата на геоида Земя, структурираща ноосферата). Тя изглежда като ментално съоръжение, налагано върху менталния вихър – калейдоскоп от връзки между информационните реални в инфосферата. В този ментален вихър са наблюдаеми систематични на информационните реални: номерична, конгрегационна и номотетична, структуриращи информационното пространство като знаково знаниево образувание, в което всяка единична гледна точка на свързване на информационните реални е съотносима с полифоничния свод от пр. такива в миналото – настоящето – бъдещето.

Информационната мрежа на инфосферата, установявана чрез библиографската ретикюла, има характер на естествена параметрична система.

По всяка вероятност в методологията на изследването на информацията е необходимо по-последователното използване на ретикюларния системно-структурен – културолого-феноменологичен – концептуално-текстологичен комплексен подход, защото е очевидно, че информацията е концептуално натоварена. Тя не е само „физическо“ множество от единици (признаци), които изграждат инфосферата, а преминава своите специфични – културно-ценностни – стъпала на развитие във времето и в пространството.

И тези стъпала са ретикюларно обозрими културологически построения на ризома, извеждана чрез гледището на наблюдателя, ползвател на информация, който оперира с връзките между информационните явления и информационното пространство като цялост.

7. Библиографска морфология

Библиографската информация във всяка форма е фундаментален информационен ресурс, отличаващ се с естествена подреденост, филтрираност, структурност (Сх. 19-22).

Вторичнодокументалната форма на организация на информацията е най-древната сред останалите (видеосредства, интернет, компактни лазерни дискове /CD/; пълнотекстови бази данни...).

И в условията на електронните информационни комуникации вторичнодокументалната информация (библиографските указатели, базите данни) са главен източник на филтрирана структурирана информация.

За ефективния трансформатизъм на съществуващото вторичнодокументално ниво на инфосферата и установяването на релевантна информация в многообразните информационно-търсещи ситуации по електронен път са необходими специални когнитивни библиографоведски метанаучни морфологични изследвания, финализирани в ризоматично построени връзки, дефрагментиращи сферите и посоките на информационното моделиране.

Системно-генетичното третиране на обектите на инфосферата посредством културния поток на ноосферната вечност – чрез информационната ризома – синхронно съхранява, „запомня“ продължителността (: времето: минало – сегашно – бъдеще) по всички посоки на връзки между информационните реални.

В морфологията на обектите е съхранена информацията за произхода (генезиса) на информационния свят.

По такъв начин генезисът на обектите е самото време, представено в културен план. В този генезис в качеството на продължителност на единния поток на вечността (минало – сегашно – бъдеще) времето образува посредством движението трансформатизма на връзките в информационното пространство.

Хуманитарната библиография е следа на ноосферизма.

Концептуално-практическият опит, натрупан в областта на информационното моделиране в единство с информационното пространство, представя и предоставя за информационно-комуникативни цели историята и съвременното на инфосферата чрез библиографската сфера на планетата обобщено под формата на многообразните форми на универсалната международна библиография на библиографията („*American humanities index*” /AHI/, „*Arts & Humanities citation index*” /AHCI/, „*Bibliographie internationale de l'Humanisme et de la Renaissance*”, „*British humanities index*” /BHI/, „*Dissertation abstracts international*”, „*Humanities index*” /HI/, „*Index to social science & Humanities proceedings*” /ISS HPI/, „*Indice Español de Humanidades*” /IEH/, „*International bibliography of the social sciences*”, „*Japanese periodicals index*” /JPI/, „*Social sciences*” /SSI/, „*Social sciences citation index*” /SSCI/, „*Social sciences & Humanities index*” /SSHII/, „*Social sciences index*” /SCI/, „*Новая иностранная литература по общественным наукам*”, „*Новая литература по социальным и гуманитарным наукам*”, „*Новая отечественная литература по общественным наукам*”).

Разглеждана в единство с библиографоведската когнитология на хуманитарно-научната сфера, същността на международната библиография на библиографията е

във формата на библиографска информация, паричана и трактувана многообразно в различните концептуални построения.

Забележителното ноосферично съоръжение на универсалната международна библиография на библиографията, с което разполагаме днес, си пробива път от началото на XVII в. в лоното на традициите на универсалната ретроспективна библиография от втора степен („Библиотека на библиотеките“ /1664 г./ на френския библиограф-теолог Ф. Лабе, „Каталога на автори, които описват в своите съчинения книжни каталози, библиотеки...“ /1686 г./ на съотечественика на Ф. Лабе – А. Тейсне, „Универсален библиографски репертоар“ /1812 г./ на друг френски книговед и библиотекар Е. Г. Пеньо, „Библиографска библиотека“ /1866 г./ на немския библиограф Ю. Петихолд ...; първото ретроспективно библиографско издание, в което се отчитат появяващите се в текущ режим библиографски публикации на планетата – „*Index bibliographicus*“ /1. изд.: 1925; 2. изцяло прераб. и силно изменено изд. – 1931; 3. изд. – 1951-1952 г.; 4. изд. – 1952-1964 г./).

От 3. изд. (ЮНЕСКО) на „*Index bibliographicus*“ – дело на Т. Бестерман – води началото си обособяването на хуманитарната библиография като знание комплекс от общия документален свод по предмет на знанието. Тази идея е вкоренена в мозаичната концепция на систематизация на знанията, отразена в първичнодокументалния поток чрез библиографски указател – „*British humanities index*“ (ВНИ) (1915-). Цит. вторичнодокументален източник („*British humanities index*“) е част от международната универсална библиографска информация на планетата – хуманитарната библиография по предмет ...

8. Вторичнодокументално формообразуване

Библиографията, като социален феномен, е система, изградена от много равнища (Сх. 4, 6-8, 19-22, 36).

В тази система влизат:

- обществените потребности от библиография;
- дейността по тяхното удовлетворяване;
- резултатите на тази дейност:
  - библиографските указатели;
  - библиографските системи;
  - библиографските ресурси;
  - библиографските потоци;
  - съдържащите се в библиографските явления сведения за документите;
  - отразяваните чрез библиографските явления концептуални представи за

вързки между информационните феномени.

Изброените явления представляват системата на библиографията като диалектическа цялостност.

Тези явления са взаимосвързани.

И във всяко отделно библиографско явление се отразяват, рефлектират останалите.

Във всяко общество системата на библиографията е част от културата.

В изучаването на библиографията като явление на културата може да се

наблюдават два разреза:

1) **общокултурен** (в библиографията е запечатан структуриран образ на културата в нейното историческо развитие) и

2) **същностно-библиографски** (конкретна проява и въплъщение на общекултурния разрез чрез вторичнодокументална феноменология) (Сх. 35).

Формата на библиографската информация е:

- дълбинна мисловна проява на системност (систематизация, класификация, типологизация) на формализацията на вторичнодокументалното знание и производно от съвременната философска картина на света и нейната научна интерпретация, потопена в културата (ноосферизма), отразена в съществуващите в историята и постоянно образуващите се нови документални потоци (Сх. 36);

- частен случай на общите закономерности, присъщи на всяка информационна реалия, благодарение на универсалността на структурата на знанието (описана върху примера на хуманитарното знание в историята на философската мисъл и съвременната научна литература) [538];

- концептуален конструкт, извеждан в библиографоведските изследвания и в практиката на образуването на (универсалните) библиографски разновидности от планетарен мащаб – вторичнодокументалната хомеостаза на инфосферата (Сх. 15, 19-22).

Формата на библиографската информация е цялостна обобщена ментална представа за библиографските реалии, която е ретикULARно установима като структурна част от инфосферата. Методологията на моделиране на инфосферата чрез ризоматизма (хуманитарната библиография) показва самото мрежесто построение от мрежи от връзки между информационните реалии (ризоматиката) като коренно присъщо на феномена на библиографията:

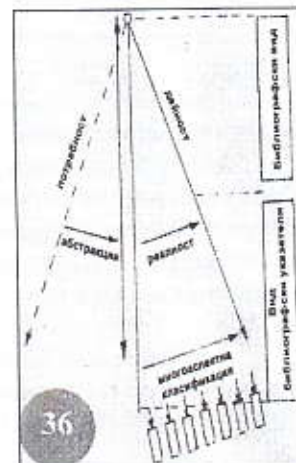
- като културно образование – въпрос, пресичащ се с принципния системно-структурен – културолого-феноменологичен – концептуално-текстологичен способ на обединяване на натрупаните в библиографската и библиографоведската област знания;

- така и във връзка с поредицата от забележителни примери на използване на табличната форма в названието на вторичнодокументалните произведения на старите майстори на библиографията („Таблицы за тези, които са се прославили във всички области на знанието” [977] на Калимах Александрийски; поправките и допълненията към труда „За таблиците на Калимах” [804], направени от Аристофан

1 - същностно-библиографски разрез
2 - общокултурен разрез

35

36

Византийски (вж: по-надолу) ...

Съществуващите днес архисъвременни технологични средства за оборудване на информационната среда правят ретикуларната форма на представяне на финото тектонично равнище на вторичнодокументалните знания във вид на таблици (мрежи) най-представителният и удобен за ползване на информация компактен способ за осъществяване на лични информационно-комуникативни актове, обезпечавайки осъществяващите тези актове с непосредствено пребиваване във феноменологията на науката, културата.

За разработката на методологическата постановка на ризоматизма на широкомащабното информационно моделиране е принципно значението на трудовете на А. А. Любищев, третиращи в контекста на идеите на семиосферизма, практическото въплъщение на които е достигнато в ризоматичното построение на Табл. на библиографските форми, приложена в *този учебник*.

Методологията на ризоматизма на библиографския свод на историка на библиографията К. Р. Симон [674, с. 187-212] (1966 г.) дълбоко съответства на издигнатата на практика от класификатора на библиографията Е. И. Шамурин същинска методология на ретикуларните построения на библиографската сфера [765] (1959 г.).

Цит. работи, създадени през средата на ХХ в., са методологическо завещание за формирането на библиографоведската когнитология на бъдещето.

Конкретно-библиографска е методологията на ризоматизма, дадена от К. Р. Симон чрез синтеза на ретикуларния метод на установяване на връзки между интерпретираните феномени (и техните названия) и системообразуващата цялостност на библиографската сфера [674, с. 187-212] (1966 г.), майсторски блестящо практически въплътена в неговия труд „История на чуждестранната библиография“ [677] (1963 г.).

Ризоматизмът на този труд е съотносим с концепциите на историците на библиографията Г. Шнайдер [1119-1124] (1923-1936 г.) и Л.-Н. Малклес [1031-1040] (1950-1976 г.); А.Тейлър [1163] (1955 г.) и И. В. Гудовщичкова [428] (1977 г.).

Развитите в *цит.* статия на К. Р. Симон идеи за нагледността, сумарността, свода, таблицата на информационното моделиране чрез библиографията [674, с. 212] са осъзнати, синтезирани и преосмислени чрез *наст. излож.* до ризоматични построения на когнитологичното библиографознание.

Формулираните в *цит.* работа на Е. И. Шамурин идеи за многообразието на библиографоведския свод [765, с. 345] са интерпретирани и обобщени чрез *наст. изследв.* до ретикуларно изграждане на вторичнодокументалното равнище на инфосферата (*Ил. 47*).

Преосмислянето на *цит.* трудове на методолога на историята на библиографията К. Р. Симон [674, с. 187-212] и методолога на класификацията на библиографията Е. И. Шамурин [765] в качеството им на методологическа

рефлексия на когнитивния библиографоведски ризоматизъм на *наст. излож.* стана възможно на почвата на съотнасяне на историко-теоретичния принос на К. Р. Симон и Е. И. Шамурич в библиографската сфера в когнитивния контекст на информатиката с концепцията на теоретика-системолог А. А. Любищев [108] (*Ил. 48*).

Това позволява да се интерпретират вторичнодокументалните информационни реални като хуманитарнонаучна сфера.

Тази идея е в съответствие със съвременното парадигматично равнище на знанието, с естествена научната сфера на познанието (Ю. М. Лотман [101, 102]; Т. А. Сибтък [134]; У. Еко [208, 209]), което съдейства за преодоляването на партикуларния изолационизъм на разглеждане на отделните информационни явления и равнища на инфосферата извън връзката им с познанието.

Идеята за същността на ризоматичното структуриране на натрупаните представи в библиографознанието явно е владяла индийския библиотекоевед-документалист Ш. Р. Ранганатан (*Ил. 49*).

Ш. Р. Ранганатан развива ризоматичното направление на фасетната класификация в когнитивния интердисциплинарен контекст на информатиката, библиографията, математиката, философията [1082-1085].

В анализа на линиите на дескриптивната (аналитична, физическа) библиография на англо-американската вторичнодокументална традиция, назована от Ш. Р. Ранганатан аристократична, откриваме ризоматично третиране на физическите характеристики на документите на база на формулираните от него пет закона на библиотечното дело (1952 г.).

Поглед върху районирането чрез библиографията на документалния свят и света на познанието като равнища на информационното пространство – във вид на вкоренен във вторичнодокументалната система естествен ризоматизъм на инфосферата – очевидно е свързан с линията на световното библиографознание Ж. Ф. Не дьо ла Рошел [1051, с. XI-XII] – М. Н. Куфаев [539, с. 92].

Тягата към представянето на ризоматизма на библиографските разновидности е особено характерна за полските библиографоведи А. Лисаковски [1026], С. Вртел-Виерчински [1180], М. Дембовска [1215]. В работите им от началото на 50-те години на миналия век се сливат две направления: традициите на Полша в библиографската област, от една страна, и, от друга, противоположеното в тези страни на натрупаните отвън трактовки на библиографските явления в контекста на идеологемите.

Очевидно е съответствието на идеите на широкомащабния ризоматизъм на информационното моделиране в линиите на библиографоведската мисъл за инфосферата:

- Ж. Ф. Не дьо ла Рошел – М. Н. Куфаев;
- М. Н. Куфаев – Г. Шнайдер;
- Г. Шнайдер – Л.-Н. Малклес – К. Р. Симон;
- А. Тейлър – И. В. Гудовшчикова;
- А. Лисаковски – С. Вртел-Внерчински – М. Дембовска – Ш. Р. Ранганатан – Е. И. Шамурин – К. Р. Симон;
- А. А. Любишчев;
- Ю. М. Лотман – Т. А. Сибиък – У. Еко.

Извеждането и наблюдаването на тези линии са проява на ризоматичния проблем на синтеза на интелектуалните ресурси на инфосферата.

На база на картографирането на тези линии библиографската сфера се вижда в огледалото на семиосферата.

Ризоматичният проблем на естествения вторичнодокументален синтез на интелектуалните

ресурси на инфосферата се намира в зависимост от архитектурата на три вихъра (= орбити) на концептуално развитие на менталността:

- библиографски (1):
- Г. Шнайдер – Л.-Н. Малклес – К. Р. Симон – А. Тейлър – И. В. Гудовшчикова;
- библиографоведски (2):
- Ж. Ф. Не дьо ла Рошел – М. Н. Куфаев – Г. Шнайдер – П. Отле – А. Лисаковски – С. Вртел-Внерчински – М. Дембовска – Ш. Р. Ранганатан – Е. И. Шамурин – К. Р. Симон – О. П. Коршунов – Р. С. Гиляревски – В. Кунц – Дж. Х. Шира – Дж. Ликлидер – Д. Фоскет – Б. Ушърууд – П. М. Рой – А. В. Соколов – Н. А. Сляднева;

- интердисциплинарен (3):

- В. И. Вернадски – А. А. Любишчев – Ю. М. Лотман – Т. А. Сибиък – У. Еко.

Чрез ризоматичната структура на библиографията – хуманитарната библиография – по нейните структури (документална, читателска, дейностна, видова, функционална, съдържателна, организационна) са наблюдаеми хомологичните редове на космологията на информационното пространство.

Тези редове се откриват на вторичнодокументалното равнище на инфосферата.

Проявяването на хомологичните редове на вторичнодокументалния свят чрез ризоматиката от изграждащите го връзки е сърцевината на действие на структурите на библиографията.

Тези структури разкриват структурната форма (библиографоведското сито / израз: Т. Боров /) на семиосферата.

Третирането на формата на библиографията в учебника „*Ризома на инфосферата: Морфология на библиографията*” не се разглежда в „окончателните” образувания на библиографските явления (библиографските работи, библиографските концепции, библиографските класификации...) като физически обекти.

Акцентът *тук* е в изучаването на менталността, живото вещество (по В. И. Вернадски), естествения ноосферичен ризоматизъм на инфосферата (Ил. 50). 8

Този ризоматизъм е в съответствие с космопланетарното и цивилизационното обосноваване на онтологията и феноменологията на синергетиката, синархията на културно-информационната система на планетата.

Описваната ризоматична идея идва още от времето на досократиците и Платон, чрез Аристотел, средновековната схоластика и възрожденския пантеизъм като линия на менталната архитектурност на битието. Тя е тази, която обозначаваме като линия на немските класически философски системи (И. Кант – Ф. В. Й. Шелинг – И. Г. Фихте – Г. В. Ф. Хегел – А. Шопенхауер).

Тази линия достига феноменологична мощ в учението на А. Шопенхауер за волята като израз от най-висш порядък. Именно тази линия е крайъгълна за съвременния персонализъм, екзистенциализма и пр. философско-психологически течения в мисленето.

Осъзнавана и битуваша като израз на моралния въпрос от нравствено-етичен порядък за устройството на света от плеядата дейци на руската философско-етична система на космизма (Ф. М. Достоевски – В. С. Соловьев – Н. Ф. Фьодоров – В. В. Розанов – С. Л. Франк – А. Ф. Лосев), тази линия се среща с мощното интердисциплинарно движение на структурализма от XX-XXI в. (Ф. де Сосюр – К. Леви-Строс – Ж. Лакан – М. Фуко – Ж. Пиаже – Р. Барт).

Така от триединния корен на немската класическа философия (1), руската философско-етическа система на космизма (2), интердисциплинарния структурализъм (3) кристализира идеята за ризоматизма на Ж. Делюз – Ф. Гатари, намираща се в основата на динамичния модел на семиотичната система на Ю. М. Лотман – Т. А. Сибиък – У. Еко.

Чрез ризоматизма на вторичнодокументалното равнище на инфосферата е третирано единството на информационното пространство.

Тази идея се проявява върху почвата на синтез на възгледите на архитектите на широкомащабното информационно моделиране на XX-XXI в.:

- П. Отле: за многообразието, единството от много равнища на инфосферата при акцент върху документалното ѝ равнище, в което е установен резонанс с останалите ѝ нива [1058] (1934 г.) (Ил. 51);

- О. П. Коршунов: за трите равнища в системата на информационните комуникации: 1. ниво на неформалните комуникации (непосредствено информационно); 2. документално ниво (включващо производство, съхранение и

разпространение на документи – носители на социалната информация); 3. вторичнодокументално ниво (съдържащо производство и движение на организирани сведения за документите) [511-518] (70-те – 80-те години на XX в.) (Ил. 52);

- Р. С. Гиляревски: за тенденциите и закономерностите, явяващи се общи в развитието на информатиката и другите дисциплини от информационно-комуникативния цикъл на знанието (книгознанието, библиотекознанието, библиографознанието), за съответствието между техните обекти и процеси на комуникация [401] (1989 г.) (Ил. 53);

- В. Куниц: за принципите на формиране на изградената от много равнища информационна среда от: 1. данни; 2. информация; 3. знания [1000] (1983 г.).

Като продължение и развитие на логиката на описаните идеи (П. Отле – О. П. Коршунов – Р. С. Гиляревски – В. Куниц) с помощта на построен от пет равнища фрейм (: 1. факти; 2. документи; 3. библиографска информация; 4. метасистеми; 5. философски картини на връзки между нещата) (Сх. 11) в учебника „Ризома на инфосферата: Морфология на библиографията” е интерпретирано вторичнодокументалното равнище на инфосферата.

Същинското хуманитарно в информационното моделиране посредством (чрез) формата на библиографията е ретикуларното многоаспектно разкриване на единството на света на вторичнодокументалната информация в контекста на философската идея за единството на света, изграден от много равнища.

Чрез културолого-феноменологичното преосмисляне в единство на концепциите за изградения от много равнища свят (П. Отле – О. П. Коршунов – Р. С. Гиляревски – В. Куниц), естествено изникващи върху идеите на М. Н. Куфаев (Ил. 54) – Г. Шнайдер за философската природа на най-значимия аспект на информационното моделиране – философския, се построява ретроспекция на ретикуларното проникване във вторичнодокументалния свят.

Проблемът за философската природа на най-значимия (вертикалния, философския) аспект на ретикуларното равнище на вторичнодокументалния свят на инфосферата се осветява при обръщане към

специално-научните, библиографоведските изследвания, справочната литература по библиография и сродните области.

Става ясно, че на историците и теоретиците на библиографията **М. Н. Куфаев** и **Г. Шнайдер**, работили през 20-те и 30-те години на миналия век, принадлежи приоритетът в теоретичното осмисляне на взаимовръзката на библиографската информация с философските картини на свързаност между нещата.

Библиографоведските трудове на М. Н. Куфаев и Г. Шнайдер са върхови теоретични достижения на съответствие на кардиналните възгледи на двамата учени за вторичнодокументалния свят на инфосферата.

Създадени в руслата на европейската – „руската“ и „немската“ – научни традиции, идеите на М. Н. Куфаев и Г. Шнайдер са магистрални за формирането на библиографоведската когнитология.

Руският книговед и библиограф **М. Н. Куфаев** показва света на идеите като имащ съществено значение за моделирането (установяването на връзки) на информационното пространство на наблюдаемите негово равнища, отразявани чрез библиографията, чрез книгата [539, с. 71, 81-83; 542].

Напълно обясним е глобалният подход на учения-философ, в чиято родина се формулира синтезната идея, явяваща се съставен компонент на общочовешката християнска идея за космическия процес на единението, световната култура, „свободата на духа“, Русия – семейство на народи, симбиоза на евразийството (Запада и Изтока), – „руската идея“ (термин: Ф. М. Достоевски). Имайки такива извори като историческия и религиозния опит и немската диалектика и поставяйки пред себе си за цел обединяването на човечеството във висша общност, във фактор на космическото развитие, това направление на философско-етични учения дава такива ярки представители не само в лицето на Ф. М. Достоевски, но и като В. С. Соловьев, Н. Ф. Фьодоров. Техни предшественици са: Н. М. Карамзин, А. С. Хомяков. Последователи им стават: В. В. Розанов, Н. А. Бердяев, С. Н. Булгаков, С. Л. Франк, Н. О. Лоски, Л. П. Карсавин, И. А. Илин, Б. П. Вишеславцев, П. А. Флоренски, А. Ф. Лосев ...

Върховете на философското познание в планетарното научно движение на всички времена Г. В. Лайбниц, И. Кант, И. Г. фон Хердер, И. Г. Фихте, В. фон Хумболд, Ф. Шлайермахер, Г. В. Ф. Хегел, Ф. Шлегел, Ф. В. Й. Шелинг, А. Шопенхауер, Ф. Ницше, З. Фройд, Е. Хусерл, Е. Касирер, М. Хайдегер дават в творчеството на Г. Шнайдер такива плодове, благодарение на които той определя **трите най-съществени равнища на систематизация на знанието във вторичнодокументалната информация:**

1. ФИЛОСОФСКО;

2. ПО НАУЧНИ ДИСЦИПЛИНИ;

3. СЪЩНОСТНО-БИБЛИОГРАФСКО [1119, с. 61-71].

Идеята за равнищата на вторичнодокументалното моделиране на инфосферата (Г. Шнайдер), вкоренена в учението за формата на Г. В. Ф. Хегел (Ил. 55), затвърждава подхода на изследване на библиографията във връзка с ноосферизма (менталността).

Близостта на руската и германската духовност, която се изразява в ориентация не само към фактите, а и към реалността, която е по-дълбоко от фактите, е обозначавана в библиографоведската когнитология като линия на М. Н. Куфаев – Г. Шнайдер.

Възгледите на М. Н. Куфаев и Г. Шнайдер за производността на вторичнодокументалното информационно моделиране от философските картини на връзки между нещата е културно достижение на синтеза на пронзтичащото планетарно осъзнаване на

идеалната, духовната страна на вторичнодокументалното информационно моделиране.

Тази страна е наблюдаема особено отчетливо в теоретичното библиографознание от края на XVIII в. и през целия XIX в. в трудовете на именити библиографи-учени (Ж. Ф. Не дьо ла Рошел, А. Г. Камю, Е. Г. Пеньо, Ш. Ф. Ашар, Ф. А. Еберт, Р. О. Гилд, Р. К. Дейвис).

Тя намира развитие в творбите на историците библиографи на XX в. със световно име (Л.-Н. Малклес, А. Тейлър, К. Р. Симон, И. В. Гудовшикова) и е преосмислена от архитектите на световното информационно моделиране (П. Отгле, О. П. Коршунов, Р. С. Гиляревски, В. Куниц) и библиографоведите на XX-XXI в. в съответствие с информатиката и семиотиката (Ю. М. Тугов, К. Руткайова, Г. Я. Узилевски, Ю. А. Чяпите, Д. Д. Иванов, Ю. М. Лауфер, Дж. Х. Шира, Дж. Ликлидер, Д. Фоскет, Б. Ушьрууд, А. В. Соколов, В. А. Фокеев, Ю. С. Зубов, В. А. Яцко, Н. А. Сляднева ...).

Възможността да се разкрие формата на библиографските реалии като неотделима от инфосферата позволява да се открие дълбокото ментално единство на търсенето, съставянето, съхраняването и разпространението на вторичнодокументалната информация. Това единство се заключава в наличието на общ архетип на вторичнодокументалното равнище на инфосферата. Формата на библиографската информация е културен феномен на структуриране на ноосферата. Той е във връзка с развиващото се библиографознание и зараждащата се в недра му библиографоведска когнитология. Формата на библиографската информация се наблюдава в процеса на осмисляне на вторичнодокументалната природа като преодоляваща безформеността на информационните потоци. Тя е ноосферичен способ на съществуване на вторичнодокументално сито на информацията. Чрез библиографското сито човекът ефективно пребивава в инфосферата.

Методологическото направление на библиографоведската когнитология възниква в началото на 60-те години на миналия век с трудовете на руския теоретик и историк на евро-американската библиографска мисъл К. Р. Симон.

специално-научните, библиографоведските изследвания, справочната литература по библиография и сродните области.

Става ясно, че на историците и теоретиците на библиографията М. Н. Куфаев и Г. Шнайдер, работили през 20-те и 30-те години на миналия век, принадлежи приоритетът в теоретичното осмисляне на взаимовръзката на библиографската информация с философските картини на свързаност между нещата.

Библиографоведските трудове на М. Н. Куфаев и Г. Шнайдер са върхови теоретични достижения на съответствие на кардиналните възгледи на двамата учени за вторичнодокументалния свят на инфосферата.

Създадени в руслата на европейската – „руската“ и „немската“ – научни традиции, идеите на М. Н. Куфаев и Г. Шнайдер са магистрални за формирането на библиографоведската когнитология.

Руският книговед и библиограф М. Н. Куфаев показва света на идеите като имащи съществено значение за моделирането (установяването на връзки) на информационното пространство на наблюдаемите негови равнища, отразявани чрез библиографията, чрез книгата [539, с. 71, 81-83; 542].

Напълно обясним е глобалният подход на учения-философ, в чиято родина се формулира синтезната идея, явяваща се съставен компонент на общочовешката християнска идея за космическия процес на единението, световната култура, „свободата на духа“, Русия – семейство на народи, симбиоза на евразийството (Запада и Изтока), – „руската идея“ (термин: Ф. М. Достоевски). Имайки такива извори като историческия и религиозния опит и немската диалектика и поставяйки пред себе си за цел обединяването на човечеството във висша общност, във фактор на космическото развитие, това направление на философско-етични учения дава такива ярки представители не само в лицето на Ф. М. Достоевски, но и като В. С. Соловьев, Н. Ф. Фьодоров. Техни предшественици са: Н. М. Карамзин, А. С. Хомяков. Последователи им стават: В. В. Розанов, Н. А. Бердяев, С. Н. Булгаков, С. Л. Франк, Н. О. Лоски, Л. П. Карсавин, И. А. Илин, Б. П. Вишеславцев, П. А. Флоренски, А. Ф. Лосев ...

Върховете на философското познание в планетарното научното движение на всички времена Г. В. Лайбниц, И. Кант, И. Г. фон Хердер, И. Г. Фихте, В. фон Хумболд, Ф. Шлайермахер, Г. В. Ф. Хегел, Ф. Шлегел, Ф. В. Й. Шелинг, А. Шопенхауер, Ф. Ницше, З. Фройд, Е. Хусерл, Е. Касирер, М. Хайдегер дават в творчеството на Г. Шнайдер такива плодове, благодарение на които той определя трите най-съществени равнища на систематизация на знанието във вторичнодокументалната информация:

1. ФИЛОСОФСКО;

2. ПО НАУЧНИ ДИСЦИПЛИНИ;

3. СЪЩНОСТНО-БИБЛИОГРАФСКО [1119, с. 61-71].

Идеята за равнищата на вторичнодокументалното моделиране на инфосферата (Г. Шнайдер), вкоренена в учението за формата на Г. В. Ф. Хегел (Ил. 55), затвърждава подхода на изследване на библиографията във връзка с ноосферизма (менталността).

Близостта на руската и германската духовност, която се изразява в ориентацията не само към фактите, а и към реалността, която е по-дълбоко от фактите, е обозначавана в библиографоведската когнитология като линия на М. Н. Куфаев – Г. Шнайдер.

Възгледите на М. Н. Куфаев и Г. Шнайдер за производността на вторичнодокументалното информационно моделиране от философските картини на връзки между нещата е културно достижение на синтеза на произтичащото планетарно осъзнаване на

идеалната, духовната страна на вторичнодокументалното информационно моделиране.

Тази страна е наблюдаема особено отчетливо в теоретичното библиографознание от края на XVIII в. и през целия XIX в. в трудовете на именити библиографи-учени (Ж. Ф. Недьо ла Рошел, А. Г. Камю, Е. Г. Пеньо, Ш. Ф. Ашар, Ф. А. Еберт, Р. О. Гилд, Р. К. Дейвис).

Тя намира развитие в творбите на историците библиографи на XX в. със световно име (Л.-Н. Малклес, А. Тейлър, К. Р. Симон, И. В. Гудовшчикова) и е преосмислена от архитектите на световното информационно моделиране (П. Отле, О. П. Коршунов, Р. С. Гиляревски, В. Кунц) и библиографоведите на XX-XXI в. в съответствие с информатиката и семиотиката (Ю. М. Тугов, К. Рутсайова, Г. Я. Узилевски, Ю. А. Чяните, Д. Д. Иванов, Ю. М. Лауфер, Дж. Х. Шира, Дж. Ликлидер, Д. Фоскет, Б. Ушърууд, А. В. Соколов, В. А. Фокеев, Ю. С. Зубов, В. А. Яцко, Н. А. Сляднева ...).

Възможността да се разкрие формата на библиографските реалии като неотделима от инфосферата позволява да се открие дълбокото ментално единство на търсенето, съставянето, съхраняването и разпространението на вторичнодокументалната информация. Това единство се заключава в наличието на общ архетип на вторичнодокументалното равнище на инфосферата. Формата на библиографската информация е културен феномен на структуриране на ноосферата. Той е във връзка с развиващото се библиографознание и зараждащата се в недрата му библиографоведска когнитология. Формата на библиографската информация се наблюдава в процеса на осмисляне на вторичнодокументалната природа като преодоляваща безформеността на информационните потоци. Тя е ноосферичен способ на съществуване на вторичнодокументално сито на информацията. Чрез библиографското сито човекът ефективно пребивава в инфосферата.

Методологическото направление на библиографоведската когнитология възниква в началото на 60-те години на миналия век с трудовете на руския теоретик и историк на евро-американската библиографска мисъл К. Р. Симон.

В статията „Обект, целево назначение, методика и форми на библиографията в тяхното историческо развитие“ [679] (1961 г.) ученият определя понятието „библиография“ чрез разделното разглеждане на основните й елементи, обозначени в заглавието на *цит.* работа (1. обект; 2. целево предназначение; 3. методика; 4. форма). К. Р. Симон се ограничава с бегло изложение на елемента „форма на библиографията“. Първоначално той се придържа към оценката на външното оформление на библиографските произведения, което му дава право да ги квалифицира **физически** като мозаични работи, представляващи сума от отделни описания. Тук той дава важно теоретично уточнение: „Обаче тази особеност (*Мозаичност на библиографските работи, представляващи сума на отделни описания.* – А. К.) на литературното оформление на библиографските работи, – обобщава К. Р. Симон, – е само тяхна външна особеност.“ На всеки библиографски труд е свойствено (трябва да бъде свойствено) **вътрешно, органическо единство**. Този труд не следва да се възприема като **механично съединение на отделните библиографски записи**. Всеки запис следва да притежава едни или други признаци, родеещи го с всички други, въпреки че този признак е твърде различен в отделните библиографски работи <...> Във всеки случай трябва да е налице определен признак, оправдаващ включването на един или друг запис в библиографската работа и придаващ на последната вътрешно единство (*Всичко подчертано – мое.* – А. К.)” [679, с. 117]. Бидейки историк на библиографията и изучавайки я като явление на културата [677, с. 7], което го е вдъхновявало в търсенето на „**вътрешно, органическо единство ... на отделните библиографски записи**“ (К. Р. Симон [679, с. 117]) на вторичнодокументалните произведения в историко-културен контекст, библиографът-учен разкрива **формите на библиографските явления като исторически явления**.

Разбирането на това неуловимо-идеално, очевидно проглясващо в разглеждания по-горе текст, извеждано от него практически достатъчно дълбоко и майсторски в „История на чуждестранната библиография“ [677], позволява на К. Р. Симон да даде определение на формата на библиографията.

Това определение е породено от духа на акцентиране на вниманието върху **външната, физическата, страна на формата на библиографското произведение.**

Тази позиция е подхранена от книговедския подход към библиографските реални. В съответствие с нея той заменя само „**вътрешното, органическото единство**“ (К. Р. Симон) с феномена, назоваван в научно-практическия опит „тип“ [1232, 1235], обосновавайки по този начин **типологичния ред на библиографията: указател, списък, обзор.**

На Е. К. Беспалова се удава да изведе тънко и дълбоко подмяната в библиографската практика на **формите и типове** [327, с. 259] (1987 г.).

Несъгласуваността в библиографската практика между **формите и видовете** на библиографията е констатирана от М. А. Брискман [710, с. 39] (1969 г.) (*Ил. 56*), което

става в навечерието на бурния ръст на появата на различните теоретични построения в съвременното библиографознание – както на Изток, така и на Запад, започнало към 70-те години на миналия век.

Формата на библиографията не е вид (на библиографията) и не е тип (на библиографията) при цялото ѝ дълбоко **съприкосновение** в библиографската практика и с вида, и с типа на библиографията, резониращи в нея.

9. Инфосфера

Информационното пространство (англ.: *information space*) е област на функциониране на информационните реални (в това число – и на библиографските), на тяхната протяжност, структурност, съществуване и взаимодействие (Сх. 37).

Информационното пространство не е готова, завършена, статистическа, физическа среда (последната е обозначавана чрез понятието „информационна среда” – *вж по-долу*).

В информационното пространство продължава и се развива творческият информационно-комуникативен процес чрез човека, във връзка с което то е ноосферично, ментално, идеално, интелектуално динамично съоръжение от връзки.

Негови синоними (с оттенъци) са: културно, езиково, логическо, мисловно, когнитологично, смислово, знаково, символично ...

Информационната среда (англ.: *information environment*) – информационната инфраструктура (англ.: *information infrastructure*) е структура на системното информационно осигуряване на държавата, ареала. Тя представлява съвкупност от информационно-изчислителните центрове, банковите данни и знанията. Ключова тук е Единната автоматизирана система от връзки, осигуряваща общите условия на достъп до всички ползватели към съхраняваната информация. Тази информация предоставя възможност да се използват нови информационни технологии.

Информационната среда, в съответствие с обобщаващата концепция на С. Г. Денчев, е съставена от следните компоненти:

- информационни фондове (1);
- информационни технологии (2);
- интеракции между хората и оборудването (3) (Сх. 12-13).

В съответствие с тази концепция наблюдаваните трансформации в резултат на човешките интеракции (3-ия пункт на съвкупността на информационната среда) е квинтесенция на менталната (интенционална, рационална) феноменология на информационното пространство.

Очевидно е, че информационната среда (като културен феномен) съответства на феномена на трансфер на реалността и съзнанието. Информационното пространство е в съответствие с феномена на трансформатизма – постоянно движещото се, променящото се ноосферично ризоматично построение от връзки на реалността и съзнанието. Различните разрези на това ризоматично построение са генерируеми и обезпечавани от трансфера.

Менталният интенционален аспект на информационното пространство е негова същност. Тази същност се проявява в дълбоката феноменология на нетъждественост на информационното пространство и информационната среда.

АРХИТЕКТОНИКА НА ИЗГРАДЕНОТО ОТ МНОГО РАВНИЦА ИНФОРМАЦИОННО ПРОСТРАНСТВО

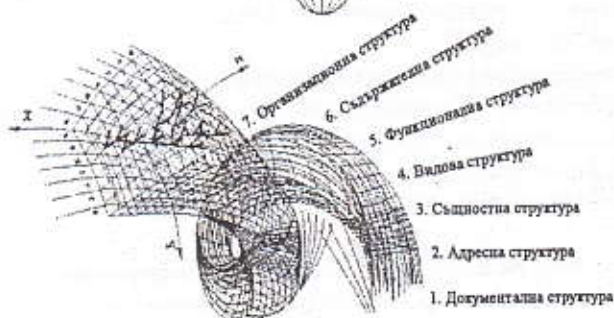
Символи на взаимоотношенията между рудиментите на концепциите

Всяка друга ризома на информационното пространство

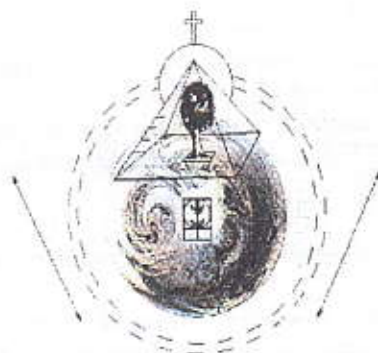

Информационна роза

Ризома на разрезите на информационното пространство по структурите на библиографията

Земното кълбо (изглед от космоса), увенчано от Св. Кръст

Фреймова структура от пет равнища на информационното пространство

Дървото на историко-културното развитие на човечеството

Знакът на хуманитарното знание

Акцентирайки на информационното пространство, авторът на тези редове заема принципна аксиологична, хуманитарна – на мисленето, на езика – позиция за значимостта на човешкия поглед върху информационната реалност.

Именно чрез погледа върху информационната реалност, разбираана като установявани връзки между явленията във вид на ментално и реално цяло – инфосферата, се оживяват, трансформират информационните реални.

Инфосферата (*лат.*: info – калка от: informatio – 1. образуване; 2. план; 3. представа – *вж.*: по-горе + *гр.*: sphaira – кълбо) – информационното пространство, което е културно, мисловно съоръжение.

Неговата реалност като ноосферичен, мисловно наблюдаем хиперобект го отличава от т.нар.

парапространство, пораждано от най-характерния мотив на кибернетиката – този за симбиозата на човека и компютъра, на генерирания от компютрите паралелен свят (*вж.*: концепцията на Т. Дж. Алем [798]; *срв.* с позицията на Б. Макхейл).

В определени ситуации на осъществяване на реален диалог-разбиране (а не на говорене) кибернетичното парпространство е виртуален аналог на културното информационно пространство на човека.

Информационното пространство няма не само географски, но и институционални граници и регламент – принцип на изборност и представителство.

То се съхранява в парадоксалната ноосферична форма на културния израз като пространство на публичност, диалог-разбиране.

То е тъждествено на понятията **инфосфера – ноосфера – семиосфера**, използвани с оттенъци:

- инфосфера – когато се поставя акцент върху феномена на информацията;
- ноосфера – в случаите на фиксиране вниманието върху рационалността;
- семиосфера – при подчертаване знаковостта, значението, смисъла

(Г. Я. Узилевски [524]) (*Ил.* 57).

Социалната, научната и общокултурната значимост на информационните реални, в зависимост от многото равнища на света като единство и многоплановостта на реалността и съзнанието в контекста на културното съоръжение на информационното пространство, с същност на трансформатизма на инфосферата.

Инфосферата е изградена от наблюдаеми – като своеобразни нейни разрези – връзки между информационните потоци.

Тези връзки са:

- релевантни – съответстващи на въпроса на водещия търсенето на информация и
- пертинентни – съответстващи на потребността на провеждащия това търсене.

Тези връзки са базирани от материалния и интелектуалния субстрат на

информационните ресурси на обществото.

Активизирането им става чрез интенционалната сфера на индивидуално осъществените информационно-комуникативни актове.

Същината на обозначаващата чрез инфосферата информационна-картина на света е в извеждането на моделиращата и програмиращата функции на международната универсална библиография, която, като „вторичнодокументална мрежа на мрежите”, възпроизвежда естествената функция на библиографията на библиографията да управлява библиографския процес на ноосферата.

Познанието-изграждане на инфосферата не е във вид на линейна поредица от единични културно-информационни актове.

То е свод – аркада на семносферизма, на разбирането, диалогизма – свод, обхващаш фракталите на многообразни трансформирани се метаморфози на многомерната планетарна системна информационна реалност – ноосферата, дефрагментираща ги като културна – ментална – вечност.

Поради описаното *тук* разбиране е възможно да бъде направен следният онтологичен синтез:

- съвременната – като поколение и менталност – професионална свързаност с предходните дейци е далеч не съизмерване и/или сблъсък помежду ни в интегралната информационно-комуникативна сфера, а мисия на интелектуално обединение, творческа симпатия, разнообразно сътрудничество, приемственост (традиция) поради конструктивната културологична феноменология на различията като жизнената многовариантност за изграждането на многомерните метапорядъци на архипрогностичното информационно моделиране;

- дисциплинарното многообразие не е историческа и настояща разединеност с другите и в професията на изграждане на информационно-комуникативната сфера на човечеството като информационно пространство; подобна разединеност губи своята неприложимост (като разединение на човешкия потенциал) в съвременния многомерен многообразен интердисциплинарен нестихващ хиперинформационен трансформатизъм;

- в културно-информационната реалност (на съзнанието) (за разлика от физическата реалност и биологичната реалност) инфосферата е един и същи поток ноосферична вечност, естествено класифицирана чрез наблюдаваните *n*-гледнища и позиции в нея на проявяващите се дейци (на културата, на всекидневния информационно-комуникативен живот, на учени, изследователи, ползватели на информация), които пораждат *n*-именования на информационната реалност.

Чрез инфосферата феноменологията на идеалното информационно пространство е квалитетно знаниево обзрима, ефективна и продуктивна.

Разбирането за инфосферата е проява на онтологичната особеност на постмодерната парадигма на развитието на света и израз на неговата философско-информационна картина.

На нивото на инфосферата функцията на филтрация и преработка на информация означава отделянето на „своето” от „чуждото”; пропускане, превод на външното [текста] в свое [езика]: по този начин се структурира външното пространство във вътрешно.

Границата на структуриране на информационното пространство е двустранна: едната ѝ страна е обърната към вътрешното пространство на личността (инволюция); другата – към външното пространство на семиосферата на човечеството (еволуция).

Диалогът инволюция – еволюция се състои в недрата на личността: инкултурация: това е най-реален диалог (не монолог!) с другите личности, култури, с цялото мироздание (включвайки и целия философско-религиозен дискурс на реалността и съзнанието).

Тектоничната ментална същност – на трансформатизма – боравенето с *л*-елементи като единство на изграден от много равнища свят – е аксиологично, квалитетно и проскопично ментално съоръжение на хуманитарните измерения, на мисловния поток от връзки на информационното моделиране във всеки единичен информационно-комуникативен акт, грандиозно съвпадащ в най-ярките си образци с универсалния поток на културата като знаково образувание на ноосферата.

Универсална е описаната феноменология за пребиваване в инфосферата.

Инфосферата е всеобща форма на битие (разпространение) на информационните реални, характеризираща тяхното измерение, структурност, съществуване и взаимодействие.

Тя се проявява като:

1. свят на възможностите – средство за комуникация, свързано с предаване съвсем не само на фактически сведения, но и със съобщаването на мнения, хипотези, въпроси и т.н.;

2. културен, езиков, мисловен феномен – не е физическа „готова“, завършена, статична среда; в нея се осъществява (продължава и развива) творческият информационно-комуникативен процес чрез човека.

Инфосферата е планетарно културно съоръжение без географски и институционални граници; пространство на публичност, диалог-разбиране и тя има социална (хуманитарна), научна (знаниева) и културна (аксиологична) същност.

Когнитологията на инфосферата се заключава в наблюдаването, различаването и съотнасянето на различни концепции и теории за информацията като инструментален свод за установяване на връзки между информационните обекти (от гледна точка на структурата на информацията):

1. мярка за нещо;
2. общонаучна категория;
3. атрибутивна (свойство) и функционална (отношение);
4. функционално-кибернетична;
5. антропоцентристка;
6. „информационно – знаниево общество“.

10. Идеална форма на информацията

Три десетилетия преди формулировката на *цит. по-горе* изводи на М. А. Брисман и пет десетилетия преди изказаното от Е. К. Беспалова положение за взаимоотношението на понятията „форма“, „вид“ и „тип“ в библиографската област на Г. Шнайдер се удава да пристъпи пръв (1936 г.) към постановката на този методологически въпрос в научната литература.

Г. Шнайдер обръща внимание на разграничаването и взаимовръзката на формата и видовете (типове) библиографска информация. Ученият посочва названията на библиографските реални като дълбок (вербален) способ на боравене с тези реални. Той се обръща към тях като към езикови формулировки [1119, с. 6-15].

Тъждеството и различieto между понятията „вид“ и „форма“ на реалните е разкрито от Г. В. Ф. Хегел.

В „*Наука за логиката*“ [41, т. I] (1812 г.) видният немски философ показва, че формата на предмета е тъждествена с неговия вид само в смисъла на негова външна форма.

Така, започвайки като последовател на „критическата философия“ на И. Кант (Ил. 58), Г. В. Ф. Хегел преминава към гледната точка на „абсолютния“ (обективен) идеализъм и в неговата диалектика централно място заема категорията „противоречие“ като единство на взаимоизключващи се и едновременно взаимно предполагащи противоположности (полярни понятия).

В резултат на това Г. В. Ф. Хегел определя философските категории „външно“ и „вътрешно“, във взаимодействието на които

„външното“
е израз на свойствата на предмета
като цяло и
начините на неговото взаимодействие
с обкръжаващата го среда,
а
„вътрешното“
е **СТРОЕЖ НА САМИЯ ПРЕДМЕТ:**
неговия
състав,
структура и
връзки между елементите.

По логиката на разкрития от Г. В. Ф. Хегел смисъл се движи Г. Шнайдер.

Библиографът-учен разбира формата на библиографската информация като вътрешна структура на строежа на самата вторичнодокументална информация.

Очевидна е свързаността на гледищата на Г. В. Ф. Хегел и Г. Шнайдер за формата на реалните (Г. В. Ф. Хегел) и за определяната от това положение форма на

библиографската информация (Г. Шнайдер): тя е **вътрешна същност** на тези реалии.

Паралелно с Г. Шнайдер, разработващ идеите на връзката на света на вторичнодокументалната информация с философските идеи, и до голяма степен изпреварващ го, руският философ на книгата М. Н. Куфаев в 1924-1927 г. формулира значението на философските идеи за системата „знания – документи – библиографска информация” [539, с. 71; 542].

Интересът към света на идеите има водещо значение в библиографската сфера (и в определяното от нея информационно пространство).

Този проблем е изведен от М. Н. Куфаев до качеството на вторичнодокументално отражение на света на идеите:

„Библиографията не може да бъде наука – обобщава ученият, – ако тя описва единствено само външната страна на книгата. Тя е длъжна поради това да описва и вътрешната страна на книгата. Но това не означава, че науката библиография се затваря единствено в това описание: в описанието на съдържанието и описанието на формата на книгата. Библиографското знание отговаря във всеки момент на въпроса за това, какви потребности и какви задачи на обществото и какви предложения на живота намират отражение в книгата” [539, с. 121].

По този начин за първи път в историята М. Н. Куфаев в средата на 20-те години на миналия век свързва формиращото се философско равнище на знанията и феномена на библиографията (като част на единната система „знание – документи – вторичнодокументална информация”) с формата (вътрешната форма = идеята) на документа. Именно

ВРЪЗКАТА
ФИЛОСОФСКО РАВНИЩЕ НА ЗНАНИЯТА –
ФОРМА
(ВЪТРЕШНАТА ФОРМА = ИДЕЯ)
НА ДОКУМЕНТА,
Е ПРЕДМЕТАТ НА БИБЛИОГРАФИЯТА.

Ще са нужни цели десетилетия за това след М. Н. Куфаев и Г. Шнайдер библиографовете да заговорят и за формата на вторичнодокументалната информация.

И тази логика на разбиране (на библиографията) е **във връзка** (а не изолирано) **с информационното пространство, с информационните реалии от други порядъци – първичните документи, идеите и т.н.**

Следва да се подчертае, че разкритият от М. Н. Куфаев и Г. Шнайдер механизъм на ролята на формата (вътрешната идея) на документа за информационното моделиране на библиографията има кардинално методологическо значение за разбирането на взаимовръзката на феномените на информационното пространство като интелектуално-духовно културно построение на ноосферата [539, с. 122; 125].

Оценявайки в културолого-феноменологичен план приноса на М. Н. Куфаев и Г. Шнайдер за разбирането на формата на информационните реалии, виждани като

Г. Шнайдер обръща внимание на разграничаването и взаимовръзката на формата и видовете (типове) библиографска информация. Ученият посочва названията на библиографските реални като дълбок (вербален) способ на боравене с тези реални. Той се обръща към тях като към езикови формулировки [1119, с. 6-15].

Тъждеството и различieto между понятията „вид“ и „форма“ на реалните е разкрито от Г. В. Ф. Хегел.

В „Наука за логиката“ [41, т. I] (1812 г.) видният немски философ показва, че формата на предмета е тъждествена с неговия вид само в смисъла на негова външна форма.

Така, започвайки като последовател на „критическата философия“ на И. Кант (Ил. 58), Г. В. Ф. Хегел преминава към гледната точка на „абсолютния“ (обективен) идеализъм и в неговата диалектика централно място заема категорията „противоречие“ като единство на взаимноизключващи се и едновременно взаимно предполагащи противоположности (полярни понятия).

В резултат на това Г. В. Ф. Хегел определя философските категории „външно“ и „вътрешно“, във взаимодействието на които

„ВЪНШНОТО“
е израз на свойствата на предмета
като цяло и
начините на неговото взаимодействие
с обкръжаващата го среда,
а
„ВЪТРЕШНОТО“
е **СТРОЕЖ НА САМИЯ ПРЕДМЕТ:**
неговия
състав,
структура и
връзки между елементите.

По логиката на разкрития от Г. В. Ф. Хегел смисъл се движи Г. Шнайдер. Библиографът-учен разбира формата на библиографската информация като вътрешна структура на строежа на самата вторичнодокументална информация.

Очевидна е свързаността на гледищата на Г. В. Ф. Хегел и Г. Шнайдер за формата на реалните (Г. В. Ф. Хегел) и за определяната от това положение форма на

библиографската информация (Г. Шнайдер): тя е вътрешна същност на тези реални. Паралелно с Г. Шнайдер, разработващ идеите на връзката на света на вторичнодокументалната информация с философските идеи, и до голяма степен изпреварващ го, руският философ на книгата М. Н. Куфаев в 1924-1927 г. формулира значението на философските идеи за системата „знания – документи – библиографска информация“ [539, с. 71; 542].

Интересът към света на идеите има водещо значение в библиографската сфера (и в определяното от нея информационно пространство).

Този проблем е изведен от М. Н. Куфаев до качеството на вторичнодокументално отражение на света на идеите:

„Библиографията не може да бъде наука – обобщава ученият, – ако тя описва единствено само външната страна на книгата. Тя е длъжна поради това да описва и вътрешната страна на книгата. Но това не означава, че науката библиография се затваря единствено в това описание: в описанието на съдържанието и описанието на формата на книгата. Библиографското знание отговаря във всеки момент на въпроса за това, какви потребности и какви задачи на обществото и какви предложения на живота намират отражение в книгата“ [539, с. 121].

По този начин за първи път в историята М. Н. Куфаев в средата на 20-те години на миналия век свързва формиращото се философско равнище на знанията и феномена на библиографията (като част на единната система „знание – документи – вторичнодокументална информация“) с формата (вътрешната форма = идеята) на документа. Именно

ВРЪЗКАТА
ФИЛОСОФСКО РАВНИЩЕ НА ЗНАНИЯТА –
ФОРМА
(ВЪТРЕШНАТА ФОРМА = ИДЕЯ)
НА ДОКУМЕНТА,
Е ПРЕДМЕТАТ НА БИБЛИОГРАФИЯТА.

Ще са нужни цели десетилетия за това след М. Н. Куфаев и Г. Шнайдер библиографовете да заговорят и за формата на вторичнодокументалната информация.

И тази логика на разбиране (на библиографията) е във връзка (а не изолирано) с информационното пространство, с информационните реални от други порядъци – първичните документи, идеите и т.н.

Следва да се подчертае, че разкритият от М. Н. Куфаев и Г. Шнайдер механизъм на ролята на формата (вътрешната идея) на документа за информационното моделиране на библиографията има кардинално методологическо значение за разбирането на взаимовръзката на феномените на информационното пространство като интелектуално-духовно културно построение на ноосферата [539, с. 122; 125].

Оценявайки в културолого-феноменологичен план приноса на М. Н. Куфаев и Г. Шнайдер за разбирането на формата на информационните реални, виждани като

неотделим системообразуващ атрибут на вторичнодокументалните реални, възникващи на базата на философските картини на връзки и пр. страни на тези реални, ще подчертаем, че бъдещето ще приеме тази концепция, предизвикваща огромното възхищение на пишещия *наст.* редове поради нейното кардинално значение за многомерното – в единство с инфосферата – всеобхватно разбиране на природата на библиографското моделиране.

Обобщавайки, ще подчертаем, че концепцията на М. Н. Куфаев и Г. Шнайдер прониква в най-главното:

**ИДЕИТЕ,
ИДЕАЛНАТА,
МЕНТАЛНАТА СТРАНА,
ВЪТРЕШНО ФОРМИРАЩА ДОКУМЕНТИТЕ
И ТЕХНИТЕ СЪВКУПНОСТИ,
СА ИЗВЕДЕНИ В КАЧЕСТВОТО ИМ
НА НАЙ-СЪЩЕСТВЕНИТЕ КОМПОНЕНТИ
НА ИНФОРМАЦИОННИТЕ РЕАЛИИ
И ИНФОСФЕРАТА.**

Така линията М. Н. Куфаев – Г. Шнайдер в библиографоведската когнитология, вкоренена в идеите на руския космизъм и немската класическа философия, отразява целия извървян в историята път на осъзнаване от библиографите на идеалния компонент на ново ниво на осмисляне.

Това ниво е във връзка с единството от много равнища на структуриране на информационните реални.

Осмислянето на интелектуално-духовната страна на феномена на библиографията (ролята на идеите!) във формообразуването на вторичнодокументалното информационно моделиране на XVIII-XX в. има своя предистория:

- във Франция: Ж. Ф. Недьо ла Рошел [1051, с. I-XXXIII], А. Г. Камю [850, с. 665-666] (1796 г.), Е. Г. Пеньо [1224, т. I, с. I-X, 50] (1802-1804 г.), Ш. Ф. Ашар [796, т. I, с. 7, 52] (1806-1807 г.);

- в Германия: Ф. А. Еберт [894, т. I, с. IX] (1821 г.), Г. Шнайдер [1119-1124] (1920-1930-те години);

- във Великобритания: Т. Х. Хори [949, с. 27, 362, 364-365] (1814 г.), Т. Ф. Диблин [886] (1817 г.);

- в Полша: Й. Лелевел (1823-1826 г.);

- в Съединените американски щати: Р. О. Гилд [932, 933] (1858, 1876 г.), Р. К. Дейвис [871] (1886 г.), Х. Б. Ван Хойзън и Ф. К. Уолтър [1174] (1928 г.);

- в Русия: Н. А. Рубакин [655] (20-те години на XX на в.), М. Н. Куфаев [539, с. 21-38, 39-40, 71-93, 101-118, 119-127] (20-те години на XX в.);

- в Украйна: Д. А. Балака [297, 299, 302] (20-те години на XX в.).

Точно извежданата чрез линията на трудовете на М. Н. Куфаев – Г. Шнайдер традиция продължава набелязваната траектория на библиографознанието в произведенията на предшествениците (Ж. Ф. Не дьо ла Рошел – А. Г. Камю – Е. Г. Пеньо – Ш. Ф. Ашар – Ф. А. Еберт – Т. Х. Хорн – Т. Ф. Дибдин – Й. Лелével – Р. О. Гилд – Р. К. Дейвис – Х. Б. Ван Хойзън – Ф. К. Уолтър – Н. А. Рубакин – Д. А. Балика).

Тази линия е продължена и развита чрез традициите на терминологичните проучвания на библиотечно-информационното дело, които са плодотворни за описанието на формообразуването в библиографията.

Анализът на библиографските реални във връзка с теоретичните представи за библиографската сфера, отразен в Прил. на *наст. изд.*: Табл., убедително привежда към

**РАЗБИРАНЕТО НА
ФОРМАТА
НА ТЕЗИ РЕАЛИИ
КАТО
ЗАКОН
НА ТЕХНИЯ СТРОЕЖ,
А ОТТУК –
И КАТО
ЗАКОН НА ТЕЗИ РЕАЛИИ.**

Въпросът за наблюдаването, осмислянето и измерването (в контекста на хуманитарните измерения) на формата на информационните реални е проблем от хуманитарен порядък.

Формулираният в имащата огромно методологическо значение за теорията на формата на информацията концепция на системолога А. А. Любищев традиционен въпрос –

„реални ли са видовете?“ –
в библиографската сфера
няма еднозначен отговор
до пояснението за какви аспекти и критерии –
физически и/или
идеални –
на реалността и съзнанието става дума [108].

Емпирични признаци на информацията (= характеристики, битувачи в традиционната информационно-библиографска практика) фиксират отделни аспекти на физическата страна на формата на библиографската информация.

Например:

- документи (фонд);
- книги;
- ръкописни книги;
- богословски (църковно-славянски) книги;
- църковни книги;
- за домашно четене;
- молитвеници;
- литургични календари;
- светски книги;
- ... по произход
- славяно-български;
- влахо-български;
- руски;
- сръбски;
- гръцки;
- ...;
- на ... азбука (по транскрипция);
- ... кирилица ...;
- ... латиница ...;
- на ... (материален носител);
- пергаментни;
- ...
- подвързани и неподвързани;
- подвързани;
- неподвързани;
- ..., създадени от ... дейци;
- ... местни ...;
- ...;
- ..., имащи приписки ...
- ...;
- ..., пазещи се в ...;
- ..., новопостъпили ...;
- ...;
- подарени;

----- ... (вж по-подробно: Табл. 2.1, Табл. 3.2 и Табл. 3.3 в кн. на авт.: *Увод в хуманитарната библиография*: Ч. II (2005, 2007 г.).

Интелектуално-духовните свойства на информацията (= характеристики на идеалните ѝ качества) фиксират синтеза на концептуалната натовареност, идеалната страна на феномена на формата на библиографската информация.

Те са свързани непосредствено с философските картини на връзки между нещата и са представени в *наст. изследв.* във вид на културолого-феноменологичен фрейм на генеалогията на концепциите на хуманитарното знание, подробно описана в изд.: [534, Сх. 22, с. 231-236] (Сх. 31).

Интелектуално-духовните свойства на информационните обекти са представени в приложената Табл. в наст. изд.: първа-трета; седма колони.

Въпросът „реални ли са видовете“ е принципен за цялото учение за формата и той е определящият стратегията на всяко морфологично изследване.

Комплексно-сравнителното проучване на изданията на справочна литература, осветяващи библиографската област (енциклопедии и различни понятийно-терминологични, езикови и други подобни речници) потвърждава факта, че те моделират общокултурно и терминологично информационната среда.

Ето краткото представяне на тези издания, започвайки от известния речник от началото на XIX в. на Е. Г. Пеньо (1802 г.) [1224, т. 1, с. 266-267], което ни привежда до отделните терминологични речници на XX-XXI в. – на:

- Ф. К. Уолтър (1912 г.) [1230, с. 22], П. Х. Витали (1971 г.) [1229, с. 58-59] в САЩ;
  - Дж. Фумагали (1940 г.) [1217, с. 184] в Италия;
  - М. Дембовска (1954 г.) [1215] и (1979 г.) [1227] в Полша;
  - М. Федор (1960 г.) [1216], А. Гронски (1966 г.) [1220]; Й. Кабрт (1978, 1990 г.) [1222] в Словакия (Чехословакия);
  - големите авторски колективи – в Чехословакия (1958 г.) [1226] и Мексико (1959 г.) [1223];
  - А. В. Мезнер (1924 г.) [603] и (1931-1933 г.) [602], Л. Б. Хавкина (1928 г.) [1209] и (1952 г.) [1210], В. Ф. Сахаров и Т. П. Соколова (1941 г.) [1207], Е. И. Шамурин (1958 г.) [1211], М. Х. Сарингулян (1958 г.) [1206], К. Р. Симон (1968 г.) [1208] в Русия;
  - Дж. Ричардсън, Е. Р. Сукиасян, В. В. Зверевич „*Англо-русский словарь по библиотечной и информационной деятельности = English – Russian Dictionary of Library and Information Terminology*“ (2005 г.) – плод на срещата на руската и англо-американската мисъл;
  - Дж. Ричардсън, Е. Р. Сукиасян, В. В. Зверевич, А. В. Куманова „[1] *The English – Russian – Bulgarian Dictionary of Library and Information Terminology = Англо-руско-български словарь по библиотечной и информационной деятельности = Англо-руско-български речник по библиотечна и информационна дейност*“ = [2] *The Russian – Bulgarian – English Dictionary of Library and Information Terminology = Русско-българо-английски словарь по библиотечной и информационной деятельности = Руско-българо-английски речник по библиотечна и информационна дейност* = [3] *The Bulgarian – English – Russian Dictionary of Library and Information Terminology = Болгаро-англо-русски словарь по библиотечной и информационной деятельности = Българо-англо-русски речник по библиотечна и информационна дейност*“ (2010 г.) – първият триезичен речник по библиотечна и информационна дейност, създаден и публикуван в България.
- Специално място тук заемат енциклопедите:
- знаменитата и многократно преиздавана библиотекоевдска енциклопедия на Т. Ландау (1966 г.) [1008, с. 185], публикувана в САЩ;
  - енциклопедичният речник „*Книговедение*“ под ред. на Н. М. Сикорски (1982 г.) [1205], енциклопедия „*Книга*“ под ред. на В. М. Жарков (1999 г.) и „*Энциклопедия на книжното дело*“ на Ю. Ф. Майсурадзе и др. (1998 г.), издадени в Русия;
- Особена група издания са енциклопедичните речници на книгата, сред които

заслужават да бъдат изтъкнати създадените в САЩ:

- „Енциклопедия на книгата“ (Г. А. Глайстър) (1960 г.) [1218];
- „Кратък речник на книгата: Термини, използвани в производството на хартия, печатането, подвързията с бележки за старите ръкописи и частните издателства“ (Г. А. Глайстър) (1960, 1979 г.) [1219];
- „Кратък книгоиздателски речник“ (М. К. Търнър) (1961 г.) [1228];
- „Американски речник по книгопечатане и книгоиздаване, съдържащ историята на тези изкуства в Европа и Америка с дефиниции на техническите термини и библиографски скици“ (Р. Е. Пънсър) (1967 г.) [1225];
- „Кратък книгоиздателски речник“ (Ф. К. Ейвис) (1975 г.) [1213] и сроден речник под ред. на Дж. Дж. Питърс) (1975 г.) [1214];
- „Кратък библиотечен речник на термините, използвани в библиотекознанието, документацията, книгознанието и справочните издания“ (Л. М. Херод) (1977 г.) [1221];
- „Кратък речник по библиотечна и информационна наука на Американската библиотечна асоциация“ (под ред. на Х. Юнг) (1983 г.) [1212] ...

В процеса на работа над цит. „[1] *The English – Russian – Bulgarian Dictionary of Library and Information Terminology = Англо-руско-български речник по библиотечна и информационна дейност*“ = [2] *The Russian – Bulgarian – English Dictionary of Library and Information Terminology = Русско-българо-английски речник по библиотечна и информационна дейност* = [3] *The Bulgarian – English – Russian Dictionary of Library and Information Terminology = Българо-англо-руски речник по библиотечна и информационна дейност*“ (2010 г.) активно използвани се оказваха езиковите терминологични речници по информатика, информационни технологии и компютърна техника, публикувани в България:

- многоезични по информатика и компютърна техника (Б. П. Делийска, К. Г. Пеева) (2000 г.);
- англо-български по информатика (Б. Каменова) (1995 г.);
- англо-френско-немско-руско-български по информационни технологии (Ж. Паскалев) (1995 г.);
- френско-български по микро-информатика и интернет (А. Е. Илиев) (2000 г.);
- френско-български и българо-френски по информатика и интернет (А. Е. Илиев) (2003 г.).

Сред езиковите терминологични речници се срещат и специализирани – на термини в телекомуникациите и информационните технологии:

- англо-български (под ред. на А. Ненков, К. Конов, М. Петкова) (2001 г.) (Ст. Семерджиев и др.; Н. Х. Врабчев) (1992, 1995, 2001 г.) и
  - българо-английски (под ред. на А. Ненков, К. Конов) (2002 г.).
- Особено ценен е англо-българският речник на съкращенията (Г. С. Тодоров) (2002 г.).

В тази група има и речник по библиотечно дело – немско-български (Ц. П.

Барова) (1994 г.).

Отделна група са **тълковните речници – по телекомуникации и информационни технологии**: англо-български (В. Велев, Е. Ненкова, Й. Илчев, С. Попов, Т. Милединова, Ч. Димитров, Ц. Сергиева; под ред. на А. Ненков, К. Конов, М. Петкова) (2000 г.).

Следва да бъдат изтъкнати **специално енциклопедичните речници – по информационни системи и технологии** (И. Л. Михайлов) (2006 г.) и **гласар на термините по информационно търсене** (Е. Койчева) (2006 г.).

С регламентиращ характер за терминосистемата на библиографията са **международните стандарти**, разглеждани като семантично цяло, чиято логика на движение на мисълта по терминологичната езикова работа резонира в нивото на съответните ISO и БДС:

- ISO (ISO 704:2000, ISO 860:2007, ISO 1087-1:2000, ISO 1087-2:2000, ISO 5127:2001)

и

- БДС ISO (БДС ISO 1087-1:2008, БДС ISO 1087-2:2008, БДС ISO 5127:2007).

Действащите в Русия **стандарти (ГОСТ'ове)**, **нормиращи библиографската терминология**, се отличават с особени традиции: 16448-70 (1970 г.) [1232], 7.0-77 (1977 г.) [1233] и 7.0-84 (1984 г.) [1231]...

Прегледът на *цит. тук* справочни издания позволява да се направят следните обобщаващи изводи:

1. **Понятието „форма“** е вкоренено дълбоко в евро-американската информационно-библиографска културна традиция. То съпътства теоретичните представи за света на библиографията и във всяка от тях **клони към отделни сфери на информационно-библиографската област**, които представляват нейни метасистеми или подсистеми (което в културолого-феноменологичен план е тъждествено):

1.1. Конкретизация на **формата на информационно-библиографските реални** най-често се среща в такива разновидности, като **издателска форма** и **литературна форма** (Е. Г. Пеньо [1224, т. 1, с. 266-267], М. Дембовска [1215, 1227], М. Федор [1216], А. Гронски [1220]) (*срв.*: [1226]).

В качеството на частни случаи на изследване на издателската форма и литературната форма се срещат:

- **композиционната форма** (на документа) (Дж. Фумагали [1217, с. 184] (*вж по-долу: пункт 2*);

- **графическата форма** (на документа) (А. Гронски [1220]);

- **формата на публикация** (на документа) (М. Дембовска [1215]);

- **печатната форма** (на документа) (М. Дембовска [1215]);

- **формата на издание** (на документа) (Е. И. Шамурин [1211]) (*срв.*: *пункт 1.3*).

1.2. **Формат** (*фр.*: *format*) е унифицираната съвкупност от структури, съдържанието и способите на кодиране на записите на информационните обекти за въвеждането им в електронноизчислителните машини (ЕИМ).

Известно е, че в края на 50-те години на миналия век, в резултат на развитието на теорията за автоматизираното търсене, достиженията на кибернетиката и създаването на нова сигурна изчислителна техника, се появяват първите автоматизирани информационно-търсещи системи с отраслов характер (по химия, по

медицина). В средата на 60-те години става възможно извеждането на машиночитаеми библиографски данни от ЕИМ, тиражирането им и тяхното използване в други ЕИМ: появяват се т.нар. магнитолентни издания. Именно по това време в Библиотеката на Конгреса в САЩ започва да се разработва **форматът MARC** (Machine-readable cataloguing) – машиночитаема каталогизация. Този формат позволява да се „преобразуват в машиночитаема форма библиографските описания не само на отделни отраслови масиви, но и на универсалните фондове на най-големите библиотеки. Така започва да се създава едноименна Автоматизирана информационно-търсеща система (АИТС).

Форматът MARC поражда огромно семейство от **формати** – както **национални**, така и **международни**, а също – и **международния комуникативен (обменен) формат UNIMARC**.

Системата MARC се превръща в огромен автоматизиран своден каталог с многомилionна база данни и широк спектър изходни продукти и услуги, намиращи търсене в целия свят.

Тези обстоятелства слагат началото на активното внедряване на автоматизация в библиотечно-библиографската дейност още от края на 60-те години.

Бидейки елемент на езика, който в символичен вид описва представа за информационните обекти във файл, форматът дава множество свои производни:

- **адресен формат** (или: **формат на адреса** /англ.: **address format**/) – структура на адресната част на командата, определяща елементите и способа на формиране на действителния адрес на информационния обект;
- **формат на данните** (англ.: **data format**) – способ за представяне на данните за информационните обекти извън и в паметта на ЕИМ;
- **двоичен формат** (англ.: **binary format**) – формат, в който байтът представлява двоична (на основанието на 2), а не десетична величина;
- **формат на пътечката** (англ.: **track format**) – спецификация на разположението на информацията на пътечката на магнитния диск, определяща структурата и порядъка на поместване на служебните бележки и записи;
- **формат на документа** (англ.: **document format**) – порядък на разположението на реквизитите и размерите на документа;
- **формат на записа** (англ.: **record format**) = **тип на записа** (англ.: **record type**) – характеристика, отразяваща свойството на записа да променя своята дължина в пределите на файла;
- **зonen формат** (англ.: **zoned format**) – неупакован формат (*вж по-долу*) за представяне на десетични числа, при който всеки байт се състои от зона (по-голяма от 4 бита) и цифра на число (по-малка от 4 бита);
- **формат на кадъра** (англ.: **frame format**) – в изчислителните мрежи – структура на кадъра, определяща съдържащата се в него информация и методите ѝ на кодиране;
- **формат на команда** (англ.: **instruction format**) – схема на команда, показваща нейните постоянни части;
- **неопределен формат** (англ.: **undefined format**) – формат на запис с неопределена дължина;
- **неупакован формат** (англ.: **unpacked format**) – способ на представяне на

десетични числа в паметта на ЕИМ;

- **формат на пакета** (*англ.: packet format*) – в изчислителните мрежи – формат, определящ размера, разположението и съдържанието на полетата, влизащи в състава на пакета, и регламентиран от протоколи на ниво на управление;

- **променлив формат** (*англ.: variable format*) – формат на запис с променяща се дължина, при който дължината на записа е посочена в началото й ...

Форматът (Ф. К. Уолтър [1230, с. 22]) (*срв.: [1223]*) на кодиране на библиографския запис за въвеждане в ЕИМ, като структурна форма на емпирични – „физически“ – признаци (*вж: пункт 3*) на библиографирания обект по областите и полетата на библиографския запис, е синоним на „физическата“ страна на информационното моделиране. По този начин той е фактор за разкриването на другата – интелектуално-духовната – страна на многомерния феномен на формата на информационните реални (*вж: пунктове 1.3 и 2*) (което е възможно при условие на реализация на интерес към интелектуално-духовната страна на формата на информацията: когато форматът е обединен с концептуалността на информационното моделиране);

1.3. До голяма степен поради акцентиранието на идеята на формата върху физическата страна – върху емпиричните признаци – на вторичнодокументалната информация (*вж: пункт 1.2*) в информационно-библиографската практика има своеобразно преодоляване – в менталния план – на отбелязаната едностраничност на отражението на формата на вторичнодокументалната информация за сметка на обръщането на вниманието към интелектуално-духовната ѝ страна по пътя на осмисляне на такива понятия като класификация по форма на произведението, деление (подделение) по форма на произведението при класификация (явяващо се тъждествено на определителя на формата) (М. Х. Сарингулян [1206], Т. Ландау [1008, с. 185]).

Формите-концепции (П. Х. Витали [1229, с. 58-59]), при съхраняването на интереса към общата платформа на издателската форма (тъждество във физическия смисъл, с което е фиксирано, в частност, имащото широко разпространение на значението на формата в качеството ѝ на синоним на следните понятия: образец, бланка, анкета, печатна форма (*срв.: пункт 1.1*);

2. Интелектуално-духовната страна на многоаспектния феномен на формата на информационните реални намира отражение в понятието **форма на изложението** (Е. И. Шамурин [1211]). Самата форма на изложението се съотнася частично с композиционната форма (на документа) (Дж. Фумагали [1217, с. 184]) (*вж: пункт 1.1*) в този смисъл, че композицията на документа дълбоко-вътрешно е тъждествена на съдържащата се в него композиция на изложението;

3. Придаването на първостепенно значение на външните елементи за сметка на съдържанието или същността на информационното моделиране във вид на дребнаво-строго съблюдаване на установената **форма (на печат)** еднозначно се оценява като **формализъм** (Е. И. Шамурин [1211]).

Формализмът е причината за съществуването на **формалната класификация**, **формалното разположение** (на книгите), **формалната предметизация** (на документите), **формалната анотация** (на документите), **формалното описание** (на

документите) ... .., пораждащи формалната библиография (Е. И. Шамурин [1211], М. Федор [1216]) (вж: пункт 1.2);

4. **Отсъствието на термина „форма на вторичнодокументалната информация (= библиографията)“** в арсенала на справочната литература и особено – в трудовете на видните теоретици на информационно-библиографската област на ХХ в. (Ф. К. Уолтър, М. Дембовска, Е. И. Шамурин, К. Р. Симон и др.) **може да бъде оценено и осмислено като осъзнаване на неговата (на термина) метабиблиографска природа** (при цялата същностно-библиографска феноменология на формата на вторичнодокументалната информация като такава), разкриваща се на стадия на наблюдаваната парадигма на знанията в края на ХХ в. – началото на ХХІ в.

5. Използването на понятието „форма“ в качеството на **външна физическа страна на характеристиката на библиографската информация** се наблюдава в разкриване съдържанието, в частност, на следните термини:

- **предметна рубрика** – кратко словесно обозначение на предмета, аспекта на изследване в печатното произведение, характеризиращо го от страна на съдържанието, предназначението и формата му [1232, с. 17];

- **библиографско пособие** – подредена съвкупност на библиографските записи: библиографските пособия могат да бъдат в различни **форми** – *например*, във вид на издания, каталожни картички, магнитни ленти, микрофиши, файлове и т.н. [1233, с. 2];

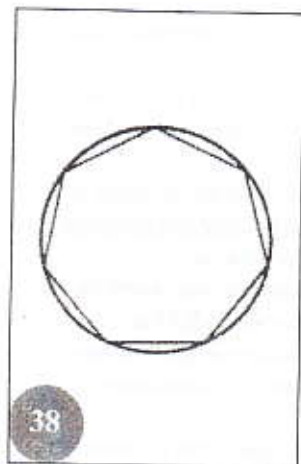
- **библиографско съобщение** – елемент на библиографската информация, съдържащ организирани по определени правила сведения за документа, неговите части или група от документи: библиографското съобщение може да се предава в устна или документална форма [1231, с. 2].

Подобно използване на понятието „форма“ в качеството на **външна физическа страна на характеристиката на библиографската информация** стеснява възможността на действителното разкриване на **многостранныя феномен на формата на тази информация**, от една страна, а описанието на **типовете библиографски пособия** чрез понятието „структура“ **обозначава линията на дълбокото разкриване на тази форма** (чрез нейната **многомерна – и физическа, и интелектуално-духовна – структура**), извеждана активно на стадия на действащата днес концептуална синтагма на съвременното библиографознание, от друга страна.

Съпоставянето на изложените *тук* основни наблюдения (*пунктове 1-5*) с изведените в Табл. 1180 **фиксации на термини и понятия**, използвани от евро-американските специалисти на XVIII-XXI в. за диференциация на библиографските явления, имащи отношение към **формата на библиографската информация** (видове библиография, библиографска дейност, библиографски пособия, библиографска информация), които проявяват явен синкретизъм, разгледани в пределите на породилите ги концепции, позволява да бъдат видени **библиографските разновидности като многоаспектни, многомерни реални, в именуването на които на естествен език се срещаме с културни, езикови, ментални образи на библиографията, поддаващи се на отражение във вид на ретикуларни сводове на системно-структурни разкрития.**

Приложената Табл. в *това изд.* е такъв ретикуларен пример.

Културолого-феноменологичното – системно-структурното – концептуално-текстологичното, ретикуларното изучаване на библиографските названия на **формите**

(Табл.), битувачи в информационната практика днес, позволява да се определи

**идеалната форма на библиографската информация
като
категория
на кохерентност (сцепление)
за извеждане на
структурите
на библиографската информация (Сх. 38).**

Формата на библиографската информация съвсем не е външна, видима страна (на библиографската информация).

Тя не е аналог на нейните емпирични – физически – признаци, а представлява

**коинциденция (съвпадане) на идеалните –
интелектуално-духовните –
свойства, имплицирани
(предполагачи, заради своята съдържателна същност)
нейните физически признаци.**

Преплитането на посочените („идеални“ и „физически“) признаци на информацията с в разглеждането им като паралакс (отклонение), при който погледът на наблюдателя („окото на наблюдателя“) фокусира различни плоскости на вторичнодокументалната информационна реалност.

Продължителната концентрация на вниманието на научно-професионалното общество в информационно-библиографската сфера върху „физическата“ страна на феномена на формата на библиографската информация се превръща априори в препъни-камък за много теоретични и практически построения, осмислящи връзките между библиографските (и другите...) информационни реални.

Апостериори: установената корелация (съотношение) на „идеалната“ и „физическата“ страна на феномена информация показва значението на разкриването на интелектуално-духовните – идеалните – свойства на информацията, които съгласуват, обединяват и разграничават дълбоко и прецизно във времето и в пространството „физическите“ свойства на информацията.

„Физическите“ и „идеалните“ свойства на вторичнодокументалното информационно моделиране се преплитат.

Те трудно се отделят едни от други в представите за информационните реални. Но осъзнаването им, осмислянето им – разграничаването и единството им – в

теоретичните представи ги прави прецизен и дълбок съвременен културно-ценностен механизъм за осъществяване на лични комуникативни актове за търсене на информация.

Опирайки се на методологията на структуралистичните концепции в контекста на философската идея за единството на света, изграден от много равнища, на А. А. Любищев, С. В. Мейен, Ю. А. Шрейдер (Ил. 59), както и на методологията на семиотичната разработка на езиковия знак на А. Ф. Лосев (Ил. 60), авторът на *наст. учебник* гледа на своята работа като на опит да обоснове **направлението на ретикларното информационно моделиране:**

1. Да се приближи към описанието на света на вторичнодокументалната информация в контекста на единното информационно пространство;
2. Да разгледа този свят чрез неговата форма като културолого-феноменологично образувание на инфосферата;
3. Да интерпретира натрупания опит в областта на библиографията и библиографознанието във вид на ментално културно съоръжение на ризома – атлас;
4. Да наблюдава информационните реални с помощта на това съоръжение, ползвайки философските картини на връзки между нещата като „махала”, чиито проекции посочват отсечки и области на атласа;
5. Да предостави възможност на ползвателя на информация да осъществява лични комуникативни актове без посредници, притежавайки културния арсенал на човечеството.

Основният резултат на *това изследв.* е плодът на провежданата и развиващата се в него идея, вдъхновена от творческото наследство на А. А. Любищев, отразена в многоаспектно систематизиране на многообразния материал по названията на формите на библиографските реални, осмисляни като причина за пораждането на „препъни-камъка” на широкомащабното ретикларно информационно моделиране във вид на ризома (Сх. 23), която може да бъде представена чрез следната логическа причинно-следствена последователност:

**понятие – същност – структура
на библиографията
(библиографската информация) –
форма на библиографската информация –
информационна ризома.**

11. Многомерна система на знанието

Въпросът да се даде определение на информацията днес се трансформира във вид на ноосферичен, хуманитарен, когнитивен проблем, свързан с построяване на интенционална ризома от отговори относно съществуващите картини на информационния свят (на реалността и съзнанието) на човека като биологичен и социален феномен.

Само в единство с методологията на своята ризоматика (многомерност, многоплановост) е възможно цялостното разработване на проблема за информационното моделиране като планетарно явление (на физическо, биологично и културно равнище).

Именно геокосмичното виждане (разбирането, осъзнаването) на проблема за информацията позволява да се осмисли, че даването на еднозначно определение на информацията на днешния стадий на развитие на науката е – очевидно (!) – невъзможно (притежаваме множество подобни определения в общокултурната парадигма, в чийто контекст науката е потопена).

По този начин съвременната информационна наука допринася за формирането на достатъчно ясна представа за това, как се проявява, какви са нейните особености и начини на съществуване.

Отношенията между информационните реалности могат да бъдат представени като съществуване на множество крайни материални и идеални елементи (рудименти), различно интерпретирани в различни концепции.

Посоченият проблем се отнася до изработването на цялостна представа за знанията на *Homo sapiens*.

Тълкувани фрагментарно и в различни сфери (философия, религия, наука, литература, изкуство, „обикновен“ живот), различните видове знание (явно /формализирано, дискретно, естествено, съответстващо/; неявно /мълчаливо/, научно /рационално/; скрито /мистично, езотерично, агностично, трансцендентално, присъствено, окултно/; изгубено) са епистемологичен ключ към системата на хуманитарното знание – знанието за човека.

Хуманитарното знание съдържа в себе си многообразни линии на познанието, характерни за миналото и настоящето на човешката популация. Чрез информационната ризома тези линии могат да бъдат преоткрити като постоянно пресемантизиращи се и развиващи се епистемологични сфери, които не просто се трансформират, но и проектират геокосмическото бъдеще на човечеството.

Изключително сложно е търсенето и намирането на системна информация за различните посоки на знанието на човечеството. Отсъстват цялостни разработки, посветени на проблематиката.

Целта на това проучване се корени в опита да се опише класификационното поле, изградено от видовете знания. На практика това е своеобразен принос в епистемологията на хуманитарното знание, ориентирана към методологията на историята и теорията на универсалното знание на *Homo sapiens*.

Доколкото в процеса на познание и търсене на информация не е възможно да се отдели субектът (на познанието) от обекта (на познанието), то познанието и търсенето на информация са и едното (субектът), и другото (обектът), разглеждани като

диалектическо цяло.

Процесите на информиране и търсене на информация се осъществяват посредством индивидуални информационни (културни, философски, знайниви) кодове, породени от системообразувания феномен на явното и неявното лично знание (М. Полани).

Представянето на човека в съвременното информационно пространство в контекста на натрупаните философски картини е постмодерен хуманен културен когнитологичен способ за показване на дълбоките страни на информационното търсене, проявяващо се в явното и неявното лично знание, въплътено в т.нар. инкултурация.

Инкултурацията е осъществяваният в недрата на личността постоянен и нестихващ диалог между:

- еволуцията (това е процесът на бавно, но непрестанно количествено изменение – развитие на човешката популация);
- инволюцията (обратното развитие, свързано с типа култура, формираща живота на всеки човешки индивид).

Разбирайки комуникацията като универсално условие на човешкото битие и познанието, постмодернизмът избягва всички форми на универсализация на монизма при осмислянето и интерпретирането на планетарното информационно моделиране и не приема единна общозадължителна утопия и различни явни и неяви форми на интелектуален деспотизъм, към който е причислима и интерпретацията на ризоматизма на инфосферата, разбирана като своеобразна инженерия на знанието (а не като проявление на интенционалната сфера на човека).

Представите за пространството и времето, характерни за определен (всеки) тип култура (хронотоп), стават част от живота, защото се разтварят в него. Тези представи образуват различни аспекти (рудименти) на един и същ „каркас“ (носеща конструкция) на вечността (минало – настояще – бъдеще), налагана във всеки информационно-комуникативен акт от определено (всяко!) индивидуално съзнание върху възприемания (от това съзнание) свят.

Оттук тръгва и мисловното организиране на философско-информационната картина на света, през чието сито се търси, възприема и разпространява информацията.

Постмодернизмът провъзгласява множествеността (диверсификацията, дистинкцията, многообразието, конкуренцията на парадигмите) в ризоматиката на информационното моделиране. Това предполага признание на многоизмерния образ на реалността и множеството типове равноточни отношения. Главното тук е неотстранимостта на множествеността на описанията в „гледните точки“ и отношенията на допълнителност и взаимодействие между тях.

Описаните идеи, появили се първоначално в сферата на литературата и изкуството (живописа, архитектурата), днес придобиват общокултурен характер и за науката като цяло, видяна в контекста на информационното моделиране.

Давайки приоритет на когнитивния плурализъм, херменевтичната проблематика и културолого-феноменологичния метод, хуманитарния опит на знанието (тук разбирането и интерпретацията (интенционалността)) са водещи

моменти при преодоляването на господството на естественонаучните представи в сферата на установените бинарни опозиции в мисленето – „или / или“), допълнителността, едновременността, хетерогенността, разноплановостта, релативизмът стават параметри на разглеждане на хуманитарното, човешкото (индивидуалното, субективното) познание в неговите антропологични съдържания и аспекти – като знание на човешката популация.

Мъдростта не на „един“ човек, а на цялото човечество, на всички култури, метаезикът на всички науки и всички видове познание на нивата на реалността и съзнанието – такива са обобщено казано правствените императиви на хуманното планетарно информационно моделиране, когато става дума за регламентирани „вериги на обозначаваното – означаващото“. Те отразяват преди всичко само ранимостта на съзнанието, въввлечено в информационния вихър на интернет, където изобилието на информация много често се оказва еквивалент на нейното отсъствие. Ако добавим и изобилието на проблемите, свързани с наличния софтуер на дадена информационна мрежа, ще видим и една отчуждаваща се от многообразието на културата реалност, която е заставена да оперира с категориите на технократичния закон, пренебрегвайки интенционалната сфера и категориите на преживяното (от съзнанието и чрез езика).

Трябва да се ориентират техническите и логическите средства на представяне и организация на информацията към личните знания на човека, към непрограмираността на личността, увеличаваща степента на свобода, към способността да се установяват непредвидени връзки между нещата (а не да се отнема правото на избор).

За най-характерната черта на ноосферизма на знанията – при цялото им многообразие – може да се счита техният динамичен и творчески характер, намиращ се в постоянно изменение.

Последователният диалогизъм, вслушването в многогласието от концепции с цел преодоляване на доктриналния изолационизъм и монодисциплинарността на всеки творчески и информационен акт, е разбран като изследване, но не толкова във вид на критически анализ, колкото във формата на необходимия синтез, експониран по стажите на всички нива на реалността и съзнанието.

Това е съзвучно на особеностите на тенденциите на постмодернизма на информационното моделиране, освобождаващ наблюдаемостта на наличните в културния контекст връзки на ризоматизма на инфосферата за проявяване на интенционалната сфера на човека. Именно тази сфера задълбочава неговата (на човека) рационална същност. Тя увеличава критичната рефлексия-синтез за използване на съществуващите връзки не в качеството им на технократски продукт, а в същността им на културна даденост.

Тук правото на избор, преодоляващ технократичните ограничения, е сърцевина.

„Информационният век“ (XX в.) проправи пътя на „трансформационния век“, какъвто е и обещава да бъде XXI в., чрез установяване на по-кратка („минимална“), но филтрирана от ризоматиката на информационното моделиране връзка между обобщението (информацията) и съобщението (комуникацията), съположени по пътя на преобразуването (на семиосферата). Във връзка с това нарастват проявите на принципа на духовната, интелектуалната и мисловната свобода. Този принцип

отстоява и истинската религия (религиозната пълнота, религиозната ценност).

В битовото съзнание, обвързано с информационно-тръещата ситуация, понятията „информация“ и „знание“ често се оказват тъждествени, макар че не са синоними. Същност информацията е „суровина“, потенциал, ресурс за „производство“ и „конструирание“ на концептуалната натовареност на знанията.

Тръгвайки от разбирането за природата на информацията, за процеса на тръсене на информация и същността на информиране, която по своето съдържание е ментална в контекста на културата, трябва да обобщим, че с изброените феномени са означени и причините, и характерът на информационното моделиране въобще. Това особено личи при вторичнодокументалното информационно моделиране, което оперира с потоците на документална и концептуална информация.

Отъждествяването на обществото на знанието с инженерията на знанието е желателно да бъде преодоляно и представено като проява на вид знание – техническо знание (знание-techne) (старогр.), което се съпровожда от редица други видове знание (*вж: по-долу*).

Основание за диференциацията на тези видове знание в общо класификационно поле е отразяването чрез тях на различни аспекти на реалността и съзнанието на човека. (Етимологията на разграничените видове знания не влиза в обсега на *наст. излож.*)

Ето тези видове знание:

- явно (формализирано, дискретно, естествено, съответстващо) знание – **explicit (formalized, discreet, natural, common) (англ.)**;
- неявно (мълчаливо), подразбирано знание – **implicit (tacit) knowledge (англ.)**;
- научно (рационално) знание – **scientific (rational) knowledge (англ.)**;
- скрито (мистично, езотерично, агностично, трансцендентално, присъствено, окултно) знание – **hidden (mystical, esoteric, agnostic, transcendental, presence-knowledge, knowledge by presence, occult) (англ.) ...**

В редица изследвания на древността се проткрива знание, което отдавна е изчезнало – изгубено знание – lost knowledge (англ.).

Знанието, постигано чрез духовна медитация и съприкосновение с висша природна мъдрост и божествено откровение (**occult knowledge**), за което се повествува в някои документи, се различава от съответстващото (естествено, обикновено) знание (**knowledge by correspondence**), основано на причинно-следствени връзки и наречено още знание по съответствие ...

Различните видове присъствено знание са самопознание ...

Пренос на знание – преносно знание (bringing knowledge) (англ.) може да има във всяка сфера, поради което понятието (пренос на знание) се трактува като процес, а не като вид (знание).

Универсалното – хуманитарното, философско-научното епистемологично знание (**episteme) (старогр.)** е съставно от всички знания.

Елемент на всяко знание е инструментарното му изражение – техническо знание (techne) (старогр.).

Самото техническо знание – като всяко епистемологично знание – е и философски натоварено.

Епистемологията разкрива модалност, включваща едновременно такива (модални) оператори като „доказуемо“, „опровержимо“, което е условие за възможността всестранно и цялостно да бъде изучавана семиосферата като единство от съответствия и противоречия.

В най-общ вид, фиксиран чрез етимологичния изказ, знанието може да бъде представено по следния начин на отразяване чрез него на различни аспекти на реалността и съзнанието на човека:

I. ЕПИСТЕМОЛОГИЧНО (знание – знание-episteme /гр./) (гр., лат., англ.: epistemologia) – теория на познанието (разпространявано чрез принципно дешифриране на философската картина на връзки между нещата, пораждаща това знание):

I.I. УНИВЕРСАЛНО (лат., англ.: universal) – общо, всеобщо знание;

I.I.I. ХУМАНИТАРНОНАУЧНО (англ.: humanities, art and humanities /nonscience – в смисъл: неестествени науки) – знание за човека;

I.I.II. ЕСТЕСТВЕНОНАУЧНО, научно (англ.: scientific) (рационално /rational/) – знание, доказвано чрез опита – *вж.*: I.I.III;

I.I.III. ОБЩЕСТВЕНОНАУЧНО (англ.: social-scientific) – знание за обществото;

I.I.IV. ТЕХНИЧЕСКО (знание – знание-techné /гр./) – инструментарно знание (приложение в техносферата по всички видове знание чрез моделите на естественонаучното – *вж.*: I.I.II);

II. ЕМПИРИЧНО (опитно знание – гр.: empeiria) – знание, придобито чрез научни експерименти – *вж.*: I.I.II (разпространяването му е възможно и без дешифриране на философската картина на връзки между нещата, пораждаща това знание):

II.I. явно (англ.: explicit) знание – общоизвестно и безспорно знание;

II.I.I. формализирано (англ.: formalized) знание – знание, изразено чрез формални дефиниции и категории;

II.I.II. дискретно (англ.: discreet) знание – знание, изразено по непряк и неформален начин;

II.I.III. естествено (англ.: natural) знание – *вж.*: I.I.II;

II.I.IV. съответстващо (англ.: common) знание – общоприето знание;

II.II. неявно, подразбирано (англ.: implicit) знание – знание, изразено по косвен начин;

II.II.I. мълчаливо (лат., англ.: tacit) знание – традиционно (табуизирано) знание;

II.II.II. скрито (англ.: hidden) – обобщено обозначение на мистичното, езотеричното, агностичното, трансценденталното, присъственото, окултното (гр., лат., англ.: mystical, esoteric, agnostic, transcendental, presence-knowledge, knowledge by presence, occult) знание;

II.II.III. мистично (гр., лат., англ.: mystical) знание – знание въз основа на духовен опит;

II.I.I.I.I. езотерично (*гр., лат., англ.: esoteric*) знание – знание за посветени в култови практики;

II.I.I.I.II. агностично (*гр., лат., англ.: agnostic*) знание – знание за трудно познаваемото;

II.I.I.I.III. трансцендентално (*гр., лат., англ.: transcendental*) знание – знание за непознаваемото духовно;

II.I.I.I.IV. присъственото (*англ.: presence-knowledge*) знание – месанско знание, произтичащо от духовно присъствие свише;

II.I.I.I.V. окултното (*гр., лат., англ.: occult*) знание – знание въз основа на мистериални практики;

II.II. изгубено (*англ.: lost*) знание – изчезнало знание.

Методологията на хуманитарното знание ни отвежда към понятието „антропология“ (*англ.: anthropology*).

От средата на XX в. наблюдаваме принципна антропологизация на цялото знание:

- проблемът за човека се издига в центъра на внимание на цялата съвременна наука и всичките ѝ раздели;

- значително се променят взаимовръзките между отделните научни дисциплини, изучаващи човека като организъм и личност, явление на природата и обществото, предмет на възпитанието и т.н.;

- комплексното изучаване на природата на човека предоставя възможност да разполагаме със свода на знанията, натрупани от всяка от съществуващите в него дисциплини и подходи, решавайки задачата да се установят взаимовръзки между най-важните природни свойства на човека;

- съвременната наука все още не разполага с такава всеобхватна теория, която да обема всички възможни аспекти на изучаване на проблема за човека; решаващ фактор за приближаването към създаването на такава теория в условията на действащата днес философско-научна парадигма на знанието са процесите на математизация, от една страна, и сближаването на естествените, техническите, обществените и хуманитарните науки, от друга;

- постоянно откриващите се принципно нови взаимоотношения между науките за природата и науките за обществото установяват все нови връзки и взаимозависимости в същността на човешката природа;

- човечеството все по-ясно осъзнава необходимостта да обърне вектора на разединените предмети на изследване, области на знанието и науки – към самия човек и за неговото благо;

- психологията, намираща се точно по средата между естествените, обществените, хуманитарните, а чрез последните три – специфично чрез всеки вид – и техническите науки и явяваща се свързващо звено между тях, става механизъм на извеждане на връзки между всички области на познание на човека, изхождайки от разглеждането на човешката личност;

- наблюдаваният днес интензивен процес на хуманитаризация на цялото знание е свързан с осъзнаването ролята на човешкия субект на познание, защото различните

подходи изразяват различни нагласи в изучаването често на едно и също в природата на човека;

- утвърждавайки, че предметът на хуманитарното знание е ценностният аспект на личността, повечето автори не извеждат основните детерминанти на този аспект, чрез което се подхранва относително самостоятелният способ на духовно постижение на действителността като основа за извеждане на хуманитарните науки;

- ЦЕНТРАЛЕН ЗА ХУМАНИТАРНОТО ЗНАНИЕ Е АКСИОЛОГИЧНИЯТ ПРОБЛЕМ НА ИНТЕРПРЕТАЦИЯТА НА ВЪТРЕШНИЯ СВЯТ НА ЛИЧНОСТТА, РАЗПОЗНАВАНЕТО НА НЕЙНИТЕ ОБРАЗИ.

Следва да се уточнят два кардинални проблема.

Първи проблем: понятието „антропология“ като проблематика.

В него се включва всичко, което касае човека.

В съответствие с това има две **направления на хуманитарното знание:**

1. **Религиозно**, изхождащо от позицията на приемането на Бога като висше свръхестествено същество, върховен обект на религиозния култ (в съвременните западни философски учения има място или върху почвата на следкантовския ирационализъм, или на основа на реставрацията на философските схеми на миналото);

2. **Атеистично**, основано на изучаването на възгледа за хората във философията, науката и практическия живот, отричащ съществуването на Бога в посочения по-горе смисъл и утвърждаващ човека като висша степен на биологичната еволюция, субект на общественно-историческата дейност и културата (концепцията за Бога като проекция на човека е атеистично представяне на хуманитарния проблем от естественонаучна гледна точка).

Втори проблем: терминът „антропология“ като наука в разбирането на източноевропейските автори съответства на термина „**физическа антропология**“, под който на Запад се разбира науката за биологичната страна на човека.

Едновременно с това използваният в западната наука термин „антропология“ включва в себе си две области на познание:

- **етнографията (етнологията)** и

- **антропологията** в разбирането на източноевропейските автори.

В съответствие с динамично формиращата се съвременна философско-научна парадигма на познанието понятието „хуманитарно знание“ е по-общо от включваното в него „**хуманитарни науки**“ (*англ.*: **humanities** или **art and humanities** [**non**science – *букв.*: **неестествени науки**]), в което попадат филологията, литературознанието, историята, философията и т.н. (за разлика от **science** (*англ.*) – **естествените науки**), но също и социологията, икономиката, демографията и други социални науки.

Следва да се отчита също допълнителното различно тълкуване на термините в отделните национални историко-културни традиции, което е важно за извеждането на техните адекватни характеристики.

В трите световни центра на антропологията това различно тълкуване е обусловено исторически, преди всичко, от ориентацията (на антропологията):

- в Англия – социалната антропология;

- в САЩ – културната антропология;
- в Германия – философската антропология.

Във връзка с разпространяването на ноосферичното мислене се говори за национални и световни школи:

1. Англо-американска културна антропология, социална антропология, семиотика (Т. А. Сибийк);
2. Философска антропология в Германия; структурализъм във Франция; семиотика в Западна Европа (Франция, Италия: У. Еко);
3. Руски космизъм (В. И. Вернадски, В. П. Казначеев); семиотика, структурализъм (Ю. М. Лотман).

Хуманитарнонаучното знание рационално се разглежда във връзка с религията, като акцентът пада върху социокултурната и природната цялост на човечеството: Дж. Кембъл (*Ил. 61*), М. Елиаде (*Ил. 62*).

Преместването на отделни термини от различни национални ориентации се наблюдава в различни исторически моменти.

Те могат да имат: еднакъв смисъл в различни науки; различен смисъл в една наука.

Това многообразие е свързано със самото развитие на науката и философията, ставащо с нееднаква скорост в отделните страни.

Характерно е, че като цяло хуманитарните науки са насочени към решаването на проблемите на усъвършенстването на обучението, образованието и възпитанието – т.е. на педагогиката и социалното управление.

В антропологията и социологията няма основания за разграничаването на знанието на научно и донаучно.

Едновременно с това следва да се отчита, че социологията се занимава с това, с което се занимава и етнологията, но първата – в развитите общества, а втората – в примитивните.

Така през първата половина на ХХ в. хуманитарните науки се развиват в рамките на националните традиции – в контекста на националната философия (Англия, Франция, Германия, САЩ).

От средата на ХХ в. наблюдаваме процес на формиране на световно научно общество в областта на хуманитарното знание.

Това е симптоматично като тенденция за необходимостта от създаване на обобщено, концентрирано универсално – хуманитарно, философско-научно епистемологично знание.

Рационалното опериране с видовете знания и адекватното им отражение в справочно-информационните библиотечно-библиографски платформи, трасиращи

документалните потоци, е симптом на многомерната система на знанието (универсално – хуманитарно – епистемологично).

Следвайки тенденцията за постоянно трансформиране и разширение, превръщайки се в особен структурен елемент на космоса, изразен по социален обхват на природата, характерът на ноосферизма (следователно!) е зададен от необходимостта за планетарно-разумна организация на взаимодействието между обществото и природата, а така също – и от необходимостта за отражение на многостепенността на знанията в тяхното взаимно проникване като диалектично единство на представяне на връзки в съответствие с философско-културните проблеми на съзнанието, вкоренени в езика.

По този начин логиката на ноосферизма базира върху себе си широкомащабно обединение и разграничение на знания от различен порядък и степени, планове и аспекти за построения на различни знанияви модели, традиционно интерпретирани крайно фрагментарно.

В ноосферично значим контекст на третиране съществуващият днес глобален проблем за информацията може да бъде представен по следния начин: информацията е ресурс на човечеството, породен и използван като „форма на космогония“ (термин на В. И. Вернадски).

Но този проблем има недостатъчно публично осъзнат и осмислен вектор на разумна – знаниева – организация, погледнат като цяло на ниво на разбиране на обществено-информационните комуникации.

Интересуващият ни вектор на анализ (социокултурното планетарно цяло на информацията) има естественоисторическа, природна (в широкия смисъл на думата – космическа) и социоhumanитарна, човешка тенденция на развитие. Това поражда съответното му отражение в науката. Този проблем се слива с разбирането за единното динамично многомерно многопланово, постоянно трансформиращо се цяло – инфосферата в ретикулата на семносферата.

Задълбоченият рационализъм на неклассическата наука на нашата съвременност, чиито корени се преплитат в изградените философски системи във времеви отрязък, простиращ се от Св. Тома Аквински (Ил. 63) и след Мераб Мамардашвили (Ил. 64), е основан на способността на разума да отстоява свободата от натрапваните от обществото и властта предразсъдъци и ограничения. Това е свързано с осъзнаването на методологичните предпоставки и онтологията на познанието (като модел на естествения историко-културен процес на това познание) и

не лишава разума от **правото на въображение**, на конструиране на въображаеми – ментални – предмети (прибори), свойства, които са различни от свойствата на нещата, наблюдавани в непосредствения опит, което от своя страна води до преразглеждане на самото понятие „реалност“.

Именно поради описаната **ментална феноменология** (стояща във фокуса на некласическата съвременна наука) самата информационна наука борави с много сложна реалност, отколкото е протяжната и локализирана материя. Тази наука оперира с **феноменологичните способности на човешкия разум**, достигнал до състоянието да преодолее породилата го реалност. Но – преобразувайки я – човешкият разум показва недостатъчността на изходната алтернатива, открива непредвидените възможности в информационно-комуникативните системи, с които си служи рационално и откъдето се създават образци на научно творчество (концепции, теории...), съотносими с творенията на образното мислене (литература, изкуство, философия...). Всичко това прави така, че тези образци да бъдат съпоставяни с продуктите на вярата (религията) ...

Очевидността на феномена, според който различаващите се, допълващите се и противоречащите си философски (а чрез тях – и метасистемни) платформи на връзки между нещата отразяват **РАЗЛИЧНИ СЕКТОРИ НА УНИВЕРСАЛНОТО – ХУМАНИТАРНОТО – ЕПИСТЕМОЛОГИЧНОТО ЗНАНИЕ**, посочва информационната ретикюла на библиографската сфера в качеството ѝ на най-обхватния естествено изграден слой на ноосферата (конфигуриран под философския и метасистемния), структуриращ – като (**вторичнодокументален**) **прибор на семносферизма – философски натоварения свят** на:

- първичнодокументалната информация на писмените комуникации и
- фактографичната информация, съдържаща се в документите и концептуално представена в тях.

12. Единство на историческата и теоретичната морфология на библиографията

Ако формата на информационните реални с нейните собствени закономерности е самостоятелна реалност, то е възможно тя да бъде изучавана не само като резултат на историческия процес, но и като системно-структурно ноосферично образувание (Сх. 15, 37, 39).

А, ако това е така, то историческото развитие на библиографската информация е само едно от множеството възможни критерии (вектори) на нейното системно единство.

Ще подчертаем, че съвременните технологии правят процеса на извеждане на **разнообразни библиографски реални** толкова евтин, колкото и този за установяване на тяхното еднообразие.

Търсенето на модула на формата на библиографската информация е далече от намерението да се изгради прокрустово ложе на съвременното библиографознание, помествайки се в което библиографските реални се умъртвяват като неповторими единични „индивидуалности“.

То е по-близко до избавянето от постоянния призрак на съмнение: явява ли се една или друга форма на библиографската информация вид.

И още: то е движение, продиктувано от стремежа да се проникне в менталния строеж на библиографските реални като част от диалектически единния свят посредством познанието на мярката, по която е организиран целият свят, което е очевидно, но е малко познато.

Формата на библиографските реални – като способ на разбиране на тяхната завършеност и фрагментарност, тяхната съизмеримост с единството от много равнища на многомерно информационно пространство – се дава преди всичко в познанието.

Продуктивен за съвременното информационно моделиране е специалният интерес към нея, реализиращ се чрез ретикULARно разкриване на архетипа на равнищата на реалността.

Очевидно, осъзнаваният дълбок и постоянен последователен интерес на видните библиографи на планетата в продължение на XVIII-XXI в. като към идеалната, интелектуално-духовната страна на изграденото от много равнища моделиране чрез библиографията информационното пространство се превръща в преддверие на генерирането в лоното на библиографската сфера на XX-XXI в. на огромно многообразие на класификационни построения, което изисква всестранното им разглеждане в единство с културологичното образуване на ноосферата – идея, на която служи *наст. учебник*.

Системно-структурният – културолого-феноменологичният – концептуално-текстологичният анализ на основните класификации, съществуващи в евро-американското библиографознание през XVIII-XXI в., в *учебника* е проведен в съответствие с труда на литовския библиографовед Ю. А. Чяпите „Проблеми на класифицирането на библиографските пособия и библиографията” [761] (1978 г.).

Самите принципи на извеждане на библиографските разновидности са установени в сравнително-съпоставителното проучване на три концепции:

- 1. Търсене на „мярката” на вида библиография като производно от целевото и читателското предназначение на библиографското пособие (библиографската дейност) и библиографираната литература: А. И. Барсук – Ю. А. Чяпите:

-- статията на И. Е. Баренбаум, А. И. Барсук, А. И. Манкевич, А. М. Соркин, Д. Ю. Теплов „По-дълбоко да се разработват теоретичните проблеми на библиографията” [402, с. 50] (1968 г.): библиографията е дейност и съвкупност от пособия;

-- монографията на А. И. Барсук „Библиографознанието в системата на книговедските дисциплини: Методологически очерк” [307] (1975 г.): формулирано е изискване към основния вид на библиографията – родово единство на общественото предназначение [307, с. 127-129], назовано от Ю. А. Чяпите „мярка” на вида библиография [761, с. 171-181];

- 2. Извеждане на понятието „вид библиография” от научно обращение с предложението да се откажем от него във връзка с построяването на концепция не за видовата структура на библиографията, а за същностно-функционалната структура на библиографската информация: О. П. Коршунов:

-- монографията „Проблеми на общата теория на библиографията” [518] (1975 г.)

- учебникът под редакцията на *цит. авт. „Библиография: Общ курс“* [339] (1981 г.);

- сборникът научни трудове *„Библиография: теория, методология, метод“* [511] (1986 г.);

- 3. Последователно деление на библиографията и определяне на понятието „вид библиография“ чрез категорията „дейност“: Е. К. Беспалова:

- лекциите *„Структура на съветската библиография като област на дейност“* [330] (1982 г.).

Диалектичното взаимодействие и съчетание на трите концепции (А. И. Барсуку – Ю. А. Чяните, О. П. Коршунов, Е. К. Беспалова) в съчетание със системно-структурния – културолого-феноменологичния – концептуално-текстологичния метод на анализ на различните класификационни възгледи върху вида на библиографията и пр. библиографски реалии, и – опирайки се на определението на видовете във философията – дава в *наст.* учебник следния резултат:

**„видът библиография“
е възможно
да се разкрие като
информационно-библиографска дейност,
възникваща по посока
от обществените потребности от тази дейност,
отразени:
- първоначално –
в представите на библиографите
(обобщено-абстрактно) (Сх. 8) и
- след това –
чрез самата осъществявана от тях
библиографска дейност
(конкретно-реално) (Сх. 36),
имаща двуединна същност
на съответствие между
целевото и
адресното предназначение [537, с. 42-54] (Сх. 4).**

Този подход е плодотворен за разкриване в ретикуларно единство на многостепенните образувания на библиографската сфера като когнитологично цяло на взаимосвързаните в единство:

- библиографски работи (пособията);

- видовете библиография, библиографската дейност, библиографските пособия, библиографската информация;

- библиографоведските изследвания;

- библиографоведските концепции.

Именно достигнатият знанияв синтез в *учебника* привежда към резултата на ретикуларните построения в съответствие с:

- историко-теоретичните традиции на формата на универсалната международна библиография (Гл. II) и
- класификационните представи в библиографията (Гл. III):
- видовете библиографска дейност;
- видовете библиографска информация;
- видовете библиографски пособия;
- видовете библиография.

Изложената методологическа постановка е фундаментът за широкомащабно обединение и разграничаване на явленията, наблюдавани на вторичнодокументалното равнище на инфосферата, представени чрез *наст. учебник* във вид на информационна ризома.

В тази ризома са установими емпирико-теоретичните средоточия на третиране на формата на библиографията в следните кадастри, явяващи се историография по отделните възлови проблеми, повдигани чрез *учебника*:

1. ИСТОРИЯ НА УНИВЕРСАЛНАТА ФОРМА НА БИБЛИОГРАФИЯТА:

фрагмент: *срв.*:

- „Таблицы за тези, които са се прославили във всички области на знанието” (Калимах Александрийски) [977] (сред. на III в. пр. н.е.);
- „За таблиците на Калимах” (Аристофан Византийски) [804] (III-II в. пр. н.е.);
- „За събирането и подбора на книги” (Херенний Филон) [941] (I-II в.);
- „Книга за знаменитите мъже” (Йероним Стридонски) [943] (392 г.);
- „Книга за знаменитите мъже” (Генадий Марсилски) [913] (втор. полов. на V в.);
- „Наставления за духовно и светско четене” (Касиодор Сенатор) [851] (втор. полов. на VI в.);
- „Книга за знаменитите мъже” (Исидор Севилски) [968] (нач. на VII в.);
- „Книга за знаменитите мъже” (Илдефонсо Толедски) [952] (сред. на VII в.);
- „Бележки за самия себе си и своите книги” (Беда Достопочтени) [814] (границата между VII-VIII в.);
- „Книга за църковните писатели” (Зигеберт от Жамблу) [1140] (XI в.);
- „Аноним от Мелк” [803] (XI в.);
- „Книга за писателите-монаси от бенедиктинския манастир в Монте-Касино” (Петър Дякон) [1069] (XI в.);
- „Четири книги за факлоносците или за църковните писатели” (Хонорий Отьонски /Августодунски/) [948] (XII в.);
- „Книга за църковните писатели” (Хенрих Гентски) [940] (XIII в.);
- „Книгозаконие” („Библиономия”) (Ришар де Фурнивал) [908] (сред. на XIII в.);
- „Списък на много автори” (Хуго от Тримберг) [950] (1280 г.);

- „Каталог на църковните писатели“ (Джон Бостън от Бъри) [835] (нач. на XV в.);
- „Списък“ („*Inventarium*“) (Томазо Парентучели) [1061] (30-те години на XV в.);
- „Книга за църковните писатели“ (Йоан Тритемий) [967] (1494 г.);
- обявленията на книжарите, книготърговците и издателите (Е. Ратдолт, А. Куне, А. Мануций) (края на XV – нач. на XVI в.);
- „Пандекти“ („*Всеобща библиотека*“) (К. Геснер) [914-917] (1545-1555 г.);
- „Каталог на новите книги, които са били изложени за продажба на есенния панаир през 1564 г. във Франкфурт за удобство и ползване на чуждите книжари и всички, усърдни към книжарското дело и някои, макар и малко книги по-стари издания, заслужаващи похвала за тяхната рядка и изключителна полезност“ (Г. Вилер) [1186] (1564 г.);
- „Събрание в единен свод на всички книги на еврейски, гръцки, латински, а също – на написаните на немски, италиански, френски и испански език, които са се продавали на франкфуртските панаири ... от 1564 г. до есенния панаир 1592 г.; извлечено от всички вилерови каталози на отделните панаири и разпределено в три тома ...“ (Г. Вилер) [811] (1592 г.);
- „Най-пълен указател на книгите за цял век, толкова прославен, колкото и изобилен с пометници на негови учени: от 1500 г. до 1602 г., включително есенния панаир ... Извлечен отчасти от каталозите на отделните панаири, отчасти от най-големите библиотеки от цял свят“ (И. Клес) [858] (1602 г.);
- „Класифицирана библиотека (или типографски каталог)“ (Г. Драуд) [893] (1610-1611 г.);
- „Нов указател на книги, но преди всичко на католически теолози, а също и на други известни автори по всякакви отрасли на знанието и на всякакъв език, но които не разглеждат въпросите на религията ...“ [957] (1614 г.);

2. КОНЦЕПТУАЛНИ ПЛАТФОРМИ НА РЕТРОСПЕКТИВНИТЕ УНИВЕРСАЛНИ БИБЛИОГРАФСКИ УКАЗАТЕЛИ ОТ ВТОРА СТЕПЕН С МЕЖДУНАРОДЕН ОБХВАТ: фрагмент:

- „Библиотека на библиотеките, крайно необходима на всички библиотекари и на всеки любител на книги и науки“ (Ф. Лабе) [1006] (1664 г.);
- „Каталог на автори, които са описали в своите съчинения каталози на книги, библиотеки, похвали на учени, жизнеописания или надгробни речи ...“ (А. Тейсне) [1166] (1686 г.);
- „Универсален библиографски репертоар“ (Е. Г. Пеньо) [1064] (1812 г.);
- „Палеографико-дипломатико-библиографска библиография, или Систематичен репертоар, показващ всички трудове, отнасящи се към палеографията, към дипломатиката, към историята на книгопечатането и търговията на книги, към библиографията, към биобиблиографията и историята на библиотеките ...“ (Ж. П. Намюр) [1050] (1838 г.);
- „Библиографска библиотека“ (Ю. Петцхолд) [1070] (1866 г.);
- „Библиография на библиографиите“ (Дж. Сабин) [1109] (1877 г.);
- „Библиография на библиографиите“ (Л. Вале) [1173] (1883 г.; 1887 г.);
- „Ръководство по обща библиография“ (А. Стейн) [1149] (1897 г.);

**3. ТЕКТОНИКА НА УНИВЕРСАЛНАТА РЕТРОСПЕКТИВНА
БИБЛИОГРАФИЯ ОТ ВТОРА СТЕПЕН С МЕЖДУНАРОДЕН ОБХВАТ: фрагмент:**

- „Библиографска библиотека“ (Ю. Петцхолд) [1070] (1866 г.);
- „Подръчна книга за книгите“ (Дж. Пауър [1080] (1870 г.);
- „Библиография на библиографиите“ (Дж. Сабин) [1109] (1877 г.);
- „Печатен каталог на библиографската зала на библиотеката на Британския музей“ (Г. Поргър) [1078] (1881 г.);
- „Библиография на библиографиите“ (Л. Вале) [1173] (1883 г.; 1887 г.);
- „Ръководство по обща библиография“ (А. Стейн) [1149] (1897 г.);
- „Световна библиография на библиографиите, а също на библиографските каталози, описи, реферативни издания и тем подобни материали“ (Т. Бестерман) [816] (1. изд. – 1939-1940 г.; 2. изд. – 1947-1949 г.; 3. изд. – 1955-1956 г.; 4. изд. – 1965-1966 г.);
- „Пътеводител...“ (А. Б. Крьогер – И. Г. Мадж – К. М. Уинчел – Е. П. Ший) (1902-): А. Б. Крьогер [998] (1. изд. – 1902 г.; 2. изд. – 1908 г.); И. Г. Мадж [1049] (3. изд. – 1917 г.; 4. изд. – 1923 г.; 5. изд. – 1929 г.; 6. изд. – 1936 г.); К. М. Уинчел [1191] (7. изд. – 1951 г.; доп. 1-2: 1960 г.; 8. изд. – 1967 г.; доп. 1-3: 1965-1966 г.; 1967-1968 г.; 1969-1970 г.); Е. П. Ший [1127] (9. изд. – 1976 г.; доп. 1-2: 1980 г.; 1982 г. ...); след публ. на 7-то изд. от 1952 г. К. М. Уинчел редовно в ян. и юлския бр. на сп. „College and research libraries“ в спец. негов разд. „Избр. справочници“ помества нови материали в текущ режим, предхождайки ретроспективното им отражение [1126] – *срв.: рец. изд.*: 1971 г.; Б. С. Уайнар [1198]; 1968 г. [1087];
- „Регистър на националната библиография с избор на основните библиографски книги и статии, напечатани в други страни“ (У. П. Коргни) [864] (1905-1912 г.; препеч.: 1961 г.);
- „Пътеводител по библиотечни материали и печатни източници на библиографска информация“ (Национален съюз на студентите във Великобритания) [930] (1927 г.);
- „Библиография: Практическа, регистрационна, историческа: Уводно ръководство“ (Х. Б. Ван Хойзън и Ф. К. Уолгър) [1174] (1928 г.; препеч.: 1929 г.; 1971 г.);
- „Справочна работа“ (Дж. И. Уайър) [1195] (1930 г.);
- „Справочници, препоръчвани за библиотеките на висшите училища“ (Р. Къндиф) [867] (1. изд. – 1936 г.; 2. изд. – 1940 г.; 3. изд. – 1949 г.; 4. изд. – 1951 г.; 5. изд. – 1955 г.);
- „Факти и как да ги намираме“ (У. Бегли) [808] (1. изд. – 1937 г.; 2. изд. – 1948 г.; 3. изд. – 1948 г.; 4. изд. – 1950 г.; 5. изд. – 1958 г.; 6. изд. – 1962 г.; 7. изд. – 1964 г.; препеч.: 1965 г.);
- „Основни справочници“ (Л. Шорс) [1139] (1. изд. – 1937 г.; 2. изд. – 1939 г.; 3. изд. – 1954 г.; препеч.: 1955 г.);
- „Използване на справочния материал“ (Дж. Каули) [865] (1937 г.; препеч.: 1947 г.);
- „Пътеводител по справочниците“ (М. Н. Бартън) [810] (съавт. на 7-то изд.: М. В. Бел) (1. изд. – 1938 г.; 2. изд. – 1948 г.; 3. изд. – 1951 г.; 4. изд. – 1959 г.; 5. изд. – 1962 г.; 6. изд. – 1966 г.; 7. изд. – 1970 г.); „Справочници. Кратък пътеводител“ (от 2-то изд. до 7-то изд.);

- „Американски библиотечни ресурси“ (Р. Б. Даунс) [890] (1951 г.; доп.: 1962 г.; 1972 г.);
- „Кой кой е в библиотекознанието“ („Who-What-When-Where“) (под ред. Т. Ландау) [1183-1985] (1954-1982 г. и др. изд.);
- „Пътеводител“ (А. Грезел) [920] (1. изд. – 1905 г.; 2. изд. – 1913 г.);
- „Пътеводител по библиография ...“ (В. Кирфел) [983] (1928 г.);
- „Печатен каталог на подръчния фонд на библиотеката на Гьотингенския университет“ [919] (1929 г.);
- „Библиография: Пособие в помощ на библиотечните практики“ (В. Крабе) [997] (1. изд. – 1930 г.; 2. изд. – 1936 г.; 3. изд. – 1939 г.; 4. изд. – 1941 г.; 5. изд. – 1943 г.; 6. изд. – 1951 г.);
- „Чуждестранни и ешки библиографии“ (Л. Я. Живни) [1203] (1919 г., разшир. изд.: [1204] (1925 г.);
- „Пътеводител ...“ (Ю. Грнич) [928] (1925 г.);
- „Библиография“ (източниковедческа статия в 6-ти том на „Италианската енциклопедия“) (А. Сорбели) [1146] (1930 г.);
- „Пътеводител по японските и чуждестранни справочници“ (К. Танака, М. Мори) [1160] (1930 г.);
- „Пътеводител по справочниците“ (К. Хатано, М. Яоши) [939] (1934 г.);
- „Практически пътеводител по библиография“ (Ф. Кало, Ж. Тома) [849] (1. изд. – 1936 г.; 2. изд. – 1950 г.);
- „Чуждестранна универсална библиография: Справочни таблици“ (Ж. Р. Симон) [676] (1940 г.);
- „Пътя към книгите: Увод в библиографията“ (Т. Боров) [365] (1942 г.);

4. СВОД ОТ ТЕРМИНИ И ПОНЯТИЯ, ИЗПОЛЗВАНИ ОТ ЕВРО-АМЕРИКАНСКИТЕ СПЕЦИАЛИСТИ ПРЕЗ ХVІІІ-ХХІ в. ЗА ДИФЕРЕНЦИАЦИЯ НА БИБЛИОГРАФСКИТЕ ЯВЛЕНИЯ, ИМАЩИ ОТНОШЕНИЕ КЪМ ФОРМАТА НА БИБЛИОГРАФСКАТА ИНФОРМАЦИЯ (срв.: Табл.): 1180 названия на библиографски форми, съществуващи в изследването като културолого-феноменологична цялост на 186 класификационни реда на библиографските явления в работите на 88 автори и 16 колектива на 12 езика, и принадлежащата им литературна традиция на 20 езика, срещани в изданията на ХІХ-ХХІ в.: Т. Х. Хорн [949] (1814/1967 г.); Д. Д. Браун [845] (1906 г.); У. Грег [922] (1912 г.); И. Г. Мадж [1048] (1915 г.); Г. Шнайдер [1119-1924] (1923-1936 г.); Я. П. Гребеншчников [410] (1924 г.); Л. Н. Троповски [724, 725] (1924, 1935 г.); Н. Ф. Яницки [788] (1924 г.); М. Н. Куфаев [539, с. 71-93] (1925 г.); Н. В. Здобнов [470, 471] (1926, 1931 г.); Ю. А. Меженко [600, 601] (1926, 1927 г.); Х. Б. Ван Хойзън, Ф. К. Уолтър [1174] (1928 г.); Д. А. Балиса [297, 298, 302] (1928-1929 г.); Й. Форетиус [1178] (1932 г.); Е. И. Шамурин [763: 14-26; 765] (1933-1959 г.); К. Р. Симон [593 г.] (1936 г.); Л. А. Левин [549, 593 в.] (1936-1937 г.); П. Х. Кананов [494] (1939 г.); В. Н. Денисиев [434-437] (1941-1963 г.); В. У. Клеп [854, 855, 897, с. 2-9] (1948, 1969, 1975 г.); Х. Тренков [720, 721] (1949, 1958 г.); А. Лисаковски [1026] (1950 г.); С. Вртел-Виерчински [1180] (1951 г.); Ю. Грнич, Е. Курдибаха [929] (1953 г.); Ф. Френсис [897, с. 10-19; 909] (1953-1975 г.); М. А.

Брисман [338; 368; 369; 710, с. 39-57] (1954-1969 г.); М. Дембовска [875, 876, 884, 1215] (1954-1960 г.); Л.-Н. Малклес [1031-1042] (1954-1976 г.); В. А. Николаев, О. П. Коршунов [624] (1955 г.); А. Тейлър [1161] (1957 г.); Е. Уилоуби [1188] (1957 г.); Б. Къохалми [995] (1958 г.); И. В. Гудовшчикова [418] (1960 г.); И. И. Решетински, В. А. Николаев [653] (1960 г.); Б. А. Смирнова [686] (1960 г.); Д. Д. Тараманов [705] (1960 г.); А. И. Барсук [307, 310] (1961, 1975 г.); Ф. Т. Боуърс [837] (1961 г.); А. Ришко [1090] (1961 г.); В. Ауербах [807] (1964 г.); Ю. Корпала [987] (1964 г.); А. Е. Гуревич, Г. П. Дмитриева [431] (1965 г.); Я. Дртина [1201] (1966 г.); Д. Я. Коготков [507] (1966 г.); Б. С. Уайнар [1197] (1967 г.); А. И. Барсук, И. Е. Баренбаум, А. И. Манкевич, А. М. Соркин, Д. Ю. Теплов [402] (1968 г.); Р. Стоуке [1152] (1968 г.); П. Либа [554] (1969 г.); А. Яворчикова [971, 972] (1969, 1974 г.); М. А. Брисман, М. К. Архипова, М. П. Броншейн, Ц. И. Грин, Н. Г. Чагина [709] (1970 г.); Г. Петрашку [1062] (1970 г.); М. Л. Хекман [934] (1970 г.); М. Кайнарова [497, 498] (1970, 1978 г.); К. Руткайова [1106] (1973 г.); Е. К. Беспалова [330-332; 325, т. 1, с. 6-27; 28-54] (1973-1975, 1982 г.); Р. Бьоме [841] (1974 г.); Е. Глеб-Кошанска [947] (1974 г.); О. П. Коршунов [339, 511, 512, 516-518] (1975, 1978-1981, 1990 г.); Б. Десев [440] (1976 г.); А. И. Барсук, О. П. Коршунов [315] (1977 г.); Ф. Нестлер [1052, 1053] (1977, 1979-1989 г.); Р. Винанс [1190] (1978 г.); А. М. Л. Робинсън [1097] (1979 г.); Й. Кабрт [822: 173-219] (1980 г.); Я. Сентмихай [1159] (1980 г.); Г. Рост [1099, 1100] (1980-1984 г.); Г. Кертес [982] (1981 г.); К. Зотова [476, 478] (1981, 1983 г.); М. Йончек [973] (1982 г.); Й. Блега [829] (1983 г.); Г. Драганов [448] (1983 г.); К. Костов, С. Кралев [520] (1983 г.); А. В. Куманова [536, 537] (1987-1989; 1995-2007 г.)...

За осъществяването на ризоматизма в учебника в качеството му на библиографоведска когнитология на обемния и пределно синтезирано поднесен материал, разглеждан в различни планове и разрези, авторът има два ориентира, вече цит. по-горе:

- историческите и теоретичните трудове в областта на библиографията – неподражаемите историко-културни панорами на вторичнодокументалното равнище на инфосферата:

-- „Ръководство по библиография” (4. изд.) [1122] (1930 г.); „Теория и история на библиографията” [1124] (1934 г.); „Увод в библиографията” [1119] (1936 г.) на Г. Шнайдер;

-- „Библиография” (1. изд. – 1956 г. [1031]; 2. изд. – 1960 г. [1032]; 3. изд. – 1967 г. [1033]); „Библиографски източници” [1036] (т. 1-3. – 1950-1958 гг.); „Курс по библиография” [1035] (1954 г.); „Ръководство по библиография” (1. изд. – 1963 г. [1037]; 2. изд. – 1969 г. [1038]; 3. изд. – 1976 г. [1039]) на Л.-Н. Малклес;

- „Чуждестранна универсална библиография: Справочни таблици” [676] (1940 г.); „Чуждестранна обща библиография” [675] (1941 г.); „История на чуждестранната библиография” [677] (1963 г.) на К. Р. Симон;

- трудовете по история и теория на библиография от втора степен – ненадминатите платна на представяне на библиографията на библиографията:

-- „История на библиографиите на библиографиите” [1163] (1955 г.) на А. Тейлър;

-- „Универсална библиография на библиографията” [428] (1977 г.) на И. В.

Гудовшчикова.

В *наст.* учебник са обозначени съотношенията на класическите концепции, *цит. тук* в библиографознанието (Г. Шнайдер, Л.-Н. Малклес, К. Р. Симон; А. Тейлър, И. В. Гудовшчикова), със съвременните:

- Ю. А. Чяпите – „Проблеми на класифицирането на библиографските пособия и библиографията” [761] (1978 г.);

- В. А. Яцко – „Англо-американско библиографознание: критически анализ на основните направления” [792] (1986 г.);

- Н. В. Тесакова „Книготърговската библиография в САЩ” [717] (1988 г.).

Стоящият в центъра на внимание проблем в учебника – формата на библиографията (отразена в международната универсална библиография /Гл. II/ и теоретичните построения на класификационната библиографоведска мисъл /Гл. III/) е поднесен в ризоматична конструкция (*срв.* с. LXV-LXI на „Увод в хуманитарната библиография” и *публ. в наст. изд.* Списък на цитираната литература).

Наблюдаваната в историята (Гл. II) и теорията (Гл. III) на библиографията нейна универсална форма, обозначена като хуманитарна библиография е ризоматичен инструмент на виждането на менталното съотношение на класическите и съвременните концепции в библиографознанието.

Хуманитарната библиография не замества тези концепции, а препраща към тях в ретикулата на културата.

Чрез библиографоведските структури на библиографията е вписвана в хуманитарното (универсалното) знание и ризоматичната феноменология, назована хуманитарна библиография.

За целите на разкриване на методологическата рефлексия на достигнатия ризоматизъм на *изследв.* в неговите историографски фрагменти, разредоточени там, където те са необходими, е акцентирано на взаимодействието на разглежданите феномени.

В тази връзка в *наст.* учебник се срещат места на преплитане на рудименти на *наст. увод* и основния текст на *излож.*, което е продиктувано от същината на установяваните връзки между множество трудове и концепции в техния ризоматичен калейдоскоп на многообразието.

Сред тези трудове и концепции няма специално посветени изцяло на *тук* повдигания комплексен проблем за формата на вторичнодокументалната информация (хуманитарната библиография по подход), но в много от тях се поставят и трактуват различни негови аспекти в различни планове на приближаване.

В тази връзка характерът на *излож.* на материала в учебника на места е исторически, на други – теоретичен, на трети – практически, но винаги е издържан в историографски ключ.

Самото споменаване на имената на дейците на библиографията и библиографознанието е подразбиране за концептуално средоточие: верига от предходни, по отношение на даден деец, концептуални конфигурации, стоящи в основата на посочвания подход, както и на цялото многообразие на последвалото концептуално развитие ...

Затова заедно, в единното пространство се оказват разнопланови,

противоположни, частично съвпадащи, и т.н. възгледи – без каквито и да е претенции за техния „окончателен“ анализ.

В учебника е направен опит само да се приближим към взаимосвързаността на дадените концепции.

Тази взаимосвързаност понякога е във вид на взаимно изключване ...

Това е показано в информационната ризома на библиографията колкото е възможно по-внимателно, разбирайки менталния характер на изследваното – формата на библиографията ...

13. Историческа морфология на библиографията

Във фокуса на внимание е формата на универсалната библиография, установила се в хода на историческото развитие (Сх. 15, 39, 59):

- хипотетичните първообрази на хуманитарната библиография: Асирия и класическа Гърция, Александрийски период (елинистически Египет) и Древен Рим: „Таблицы за тези, които са се прославили във всички области на знанието“ (Калимах Александрийски) [977], „За таблиците на Калимах“ (Аристофан Византийски) [804], „За събирането и подбора на книги“ (Херений Филон) [941];

- хуманитарната библиография през Късната античност – хронологичните биобиблиографски речници на „църковни писатели“ от края на IV – началото на V в.: „Книга за знаменитите мъже“ (Йероним Стридонски) [943], „Книга за знаменитите мъже“ (Генадий Марсилски) [913];

- същностно-хуманитарната енциклопедична библиография на Ранното средновековие: „Наставления за духовно и светско четене“ (Касиодор Сенатор) [851];

- универсалните (хуманитарни) хронологични биобиблиографски речници на църковни писатели през VII в.: „Книга за знаменитите мъже“ (Исидор Севилски) [968]; „Книга за знаменитите мъже“ (Илдефонсо Толедски) [952];

- хуманитарния автобиобиблиографски списък на Беда Достопочтени на границата между VII-VIII в. в Англия: „Бележки за самия себе си и своите книги“ [814];

- хронологичните биобиблиографски речници за църковни писатели в ранносхоластичната хуманитарна традиция през XI-XIII в. – религиозната хуманитарна библиография: „Книга за църковните писатели“ (Зигеберт от Жамблу) [1140], „Аноним от Мелк“ [803], „Книга за писателите-монаси от бенедиктинския манастир в Монте-Касино“ (Петър Дякон) [1069], „Четири книги за факлоносците или за църковните писатели“ (Хонорий Отьонски /Августодунски/) [948], „Книга за църковните писатели“ (Хенрих Гентски) [940];

- светският универсален систематичен библиографски указател от средата на XIII в.: „Книгозаконие“ („Библиономия“) (Ришар де Фурнивал) [908];

- обединяващият чертите на светската училищна програма и систематичният подбрен библиографски указател по латинска литература от края на XIII в.: „Списък на много автори“ (Хуго от Тримберг) [950];

- сводният каталог на книжните фондове на английските манастирски библиотеки – новата разновидност на религиозната хуманитарна библиография

(азбучен биобиблиографски речник) от началото на XV в.: „Каталог на църковните писатели“ (Джон Бостън от Бъри) [835];

- примерният каталог на библиотеките в Италия през Ранното Възраждане – систематичният „Списък“ („*Inventarium*“) (Томазо Парентучели) [1061];

- печатният справочен отчетно-регистрационен хронологичен биобиблиографски речник – паметник на вековете на схоластична образованост и хуманизъм в Германия в навечерието на Реформацията „Книга за църковните писатели“ (Йоан Тритемий) [967];

- обявите на книжари и печатари-издатели (Е. Ратдолт, А. Куне, А. Мапуший) от края на XV – началото на XVI в.;

- текущите и сводни панаирни книготърговски библиографски указатели на Г. Вилер от 1564-1592 г.: „Каталог на новите книги, които са били изложени за продажба на есенния панаир през 1564 г. във Франкфурт за удобство и ползване на чуждите книжари и всички, усърдни към книжарското дело и някои, макар и малко книги по-стари издания, заслужаващи похвала за тяхната рядка и изключителна полезност“ [1186], „Събрание в единен свод на всички книги на еврейски, гръцки, латински, а също – на написаните на немски, италиански, френски и испански език, които са се продавали на франкфуртските панаири ... от 1564 г. до есенния панаир 1592 г.; извлечено от всички вилерови каталози на отделните панаири и разпределено в три тома ...“ [811];

- официалните текущи конфесионални панаирни библиографски указатели от втората половина на XVI – първата половина на XVII в.: „Нов указател на книги, но преди всичко на католически теолози, а също и на други известни автори по всякакви отрасли на знанието и на всякакъв език, но които не разглеждат въпросите на религията ...“ [957];

- отчетните сводни систематични универсални панаирни книготърговски библиографски указатели на И. Клес за 1500-1602 г. („Най-тълен указател на книгите за цял век, толкова прославен, колкото и изобилен с паметници на негови учени: от 1500 г. до 1602 г., включително есенния панаир ... Извлечен отчасти от каталозите на отделните панаири, отчасти от най-големите библиотеки от цял свят“ [858]) и Г. Драуд за 1500-1625 г. („Класифицирана библиотека (или типографски каталог)“ (Г. Драуд) [893]);

- библиографският и биобиблиографски речник с аналитичен характер – вторичнодокументална панорама на ръкописната и печатната книга през XVI-XVII в.

- ретроспективна и отчетно-регистрационна стратегия на международната универсална библиография: енциклопедичната универсална библиография „Ландекти“ – „Всеобща библиотека“ („*Bibliotheca universalis*“) (1545-1555 г.) (К. Геснер) [914-917];

- ретроспективните универсални библиографски указатели от втора степен с международен обхват през XVII-XIX в.: „Библиотека на библиотеките ...“ (Ф. Лабе) [1006], „Каталог на автори, които са описали в своите съчинения каталози на книги, библиотеки ...“ (А. Тейсие) [1166]; „Универсален библиографски репертоар“ (Е. Г. Пеньо) [1064], „Палеографско-дипломатико-библиографска библиография, или Систематичен репертоар ...“ (Ж. П. Намюр) [1050], „Библиографска

библиотека" (Ю. Петихолд) [1070], „Библиография на библиографиите" (Дж. Сабин) [1109], „Библиография на библиографиите" (Л. Вале) [1173], „Ръководство по обща библиография" (А. Стейн) [1149];

- ретроспективните универсални подборни библиографски указатели от втора степен с международен обхват през ХХ-ХХІ в. – библиографски пътеводители (отраслова библиография на библиографията) в: САЩ (А. Б. Крьогер – И. Г. Мадж – К. М. Уинчел – Е. П. Ший /1902- /) [998, 1049, 1191, 1127], Германия (А. Грезел [920]; В. Кирфел [983]; В. Крабе [997]/1905- /), Великобритания (У. П. Кортни [864]; У. Бегли [808]/1905- /), Чехия (Л. Я. Живни [1203]/1919- /), Полша (Ю. Грич [928]/1925- /), Италия (А. Сорбели [1146]/1930- /), Япония (К. Танака, М. Мори [1160]; К. Хатано, М. Яоши [939]/1930- /), Франция (Ф. Кало, Ж. Тома [849]/1936- /), Русия (К. Р. Симон [676]/1940- /), България (Т. Боров [365]/1942- /);

- ретроспективните и текущите универсални библиографски указатели от втора степен с международен обхват ХХ-ХХІ в. – четирите издания на „Световна библиография на библиографиите" (1939-1966 г.) [816] и третото издание на „Index bibliographicus" (1951-1952 г.) [954] (Т. Бестерман) – фундамент на международните универсални библиографски указатели:

-- „American humanities index" (AHI) (1975-) [800]; „Humanities index" (HI) (1974-) [951]; „Social sciences" (SS) (1974-) [1142]; „Social sciences index" (SSI) (1974-) [1145]; „Social sciences & Humanities index" (SSHI) (1907-1974) [1144]; „Arts & Humanities citation index" (AHCJ) (1976-) [805]; „Index to social science & Humanities proceedings" (ISS HP) (1976-) [960]; „Social sciences citation index" (SSCI) (1974-) [1143]; „British humanities index" (BHI) (1915-) [843]; „International bibliography of the social sciences" (1951-) [965]; „Bibliographie internationale de l'Humanisme et de la Renaissance" (1966-) [824]; „Новая литература по социальным и гуманитарным наукам" (1993-) [629]; „Новая иностранная литература по общественным наукам" (1934-1992) [628]; „Новая отечественная литература по общественным наукам" (1934-1992) [630]; „Indice Español de Humanidades" (1976-); „Japanese periodicals index (JPI): Humanity & Social science" (1948-) [970]; „Index Asia: Ser. in Humanities" (1965-).

14. Теоретична морфология на библиографията

В центъра на внимание са библиографските класификации, представени в три линии на преплитащо се историческо развитие (Сх. 37):

I. Класификационни построения на библиографията във връзка с генезиса на теорията на библиографията в Западна Европа през XVIII-XXI в.;

II. Класификационни построения на англо-американското библиографознание. Съотносимост с библиографоведските концепции, формулирани на кирилица и „немската линия" в развитието на библиографията през XVIII-XXI в.;

III. Класификационни построения на руското библиографознание през ХХ-ХХІ в. Съотносимост с централно- и източноевропейските концепции в планетарния калейдоскоп на вторичнодокументалната мисъл (Сх. 59).

Тези раздели имат единна структура и са плод на извеждани преплитащи се линии на библиографската мисъл (в резултат на което за един и същи факт се

споменава под различни ракурси), като целта е те да се обозначат и направят наблюдаеми. Следва да се подчертае особено отново, че третираните *тук* ареали на библиографията и библиографознанието не са географски, а културни понятия. Водещи тук са следните **принципи на ризоматичното информационно моделиране на библиографската сфера:**

- **отделянето** предшества обединяването, по-скоро самото то е **род на единение;**

- не е достатъчно **множествеността** от форми да се мислят като **единство;**

- **единството от форми** следва да се мисли като тяхна **множественост.**

Във фрагментите на този раздел е акцентирано специално върху българската нишка в универсалната библиографска форма.

Самото споменаване на името на деятеля на библиографията или на библиографознанието подразбира обозначаване на концептуално средоточие: поредица от предишни, по отношение на този, деятели; концептуални конфигурации, стоящи в основата на посочения подход, както и целия спектър на последвалото концептуално развитие ...

Затова заедно в „едно“ пространство се оказват разнопланови, противоположни, частично съпадащи, и т.н. възгледи...

Актуалността на подобно културолого-информационно парадигмално направление на библиографската когнитология, заключаващо се в **отхвърляне на ограниченията за установяване на връзки в информационното пространство, е видима в наблюдаваните днес феномени на трансформатизма, интердисциплинарността, хуманитаризацията на инфосферата.**

Проведеният анализ е от позиция на отчитането на **разграничението и преплитането на:**

- **библиографията** (научно-практическа дейност за създаване, съхранение и разпространение на семантични и семиотични идентификатори и други данни за всички видове информационни източници);

- **библиографознанието** (наука за историята, теорията, методиката и организацията на библиографията като научно-практическа дейност);

- **документалистиката** (научно-практическа дисциплина, изучаваща създаването, размножаването, съхранението, разпространението и оборота на документалните източници на информация);

- **архивистиката** (научна дисциплина, изучаваща и разработваща теоретичните, методическите и практическите въпроси на архивите и организацията на архивното дело);

- **полиграфията** (технически инструментариум за производство на печатна продукция – книги, периодика и пр.);

- **книгознанието** (наука за книгата, разглеждана от различни аспекти – създаване, оформяне, печатане, разпространение и съхранение);

- **библиотекознанието** (научна дисциплина, изучаваща проблемите на създаването, организирането, съхранението и използването на информационните ресурси на библиотеките, както и теорията и практиката на библиотечното дело);
- **информатиката** (научна област, изследваща общите свойства и структури на информацията, както и закономерностите при процесите, свързани с комуникациите в науката и историята, методиката и организацията на научно-информационната дейност);
- **информационните технологии** (съвкупност от средствата, методите, процедурите и инструментариума за събиране, обработване, съхраняване, възпроизвеждане, разпространяване и обмен на данни, първична и вторична информация).

